

SPRAWOZDANIE
Z DZIAŁALNOŚCI
FUNDACJI „ZAKŁADY KÓRNICKIE”
W ROKU GOSPODARCZYM 1929/30

POZNAŃ
ODBITO W DRUKARNI UNIwersytetu POZNAŃSKIEGO POD ZARZĄDEM J. WINIEWICZA
MCMXXXI

SPRAWOZDANIE
Z DZIAŁALNOŚCI
FUNDACJI „ZAKŁADY KÓRNICKIE”
W ROKU GOSPODARCZYM 1929/30

INSTYTUT
BADAŃ LITERACKICH PAN
BIBLIOTEKA
00-330 Warszawa, ul. Nowy Świat
Tel. 26-68-63

POZNAŃ
ODBITO W DRUKARNI UNIwersYTETU POZNAŃSKIEGO POD ZARZĄDEM J. WINIEWICZA
MCMXXXI

Skład Władz Fundacji „Zakłady Kórnickie”.

Patronowie:

Ignacy Mościcki, Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej.
J. E. August Kardynał Dr. Hlond, Arcybiskup gnieźnieński-poznański, Prymas Polski.

Kuratorjum:

Maurycy hr. Ordynat Zamoyski, Prezes Wydziału Związku Zamoyskich, Prezes Kuratorjum — Klemensów p. Szczepieszyń.

Dr. Stanisław Wróblewski, Prof. Uniw. Jagiellońskiego, Delegat Polskiej Akademji Umiejętności, Wiceprezes Kuratorjum — Kraków, Św. Jana 15.

Dr. Adam hr. Zółtowski, Prof. Uniw. Poznańskiego, Delegat Wydziału Związku Zamoyskich, Sekretarz Kuratorjum — Poznań, Ogrodowa 9.

J. E. Ks. Adam Stefan Książę Sapieha, Arcybiskup Krakowski — Kraków.

Dr. Leon Marchlewski, Prof. Uniw. Jagiellońskiego, Delegat Ministerstwa W. R. i O. P. — Kraków, Kopernika 7.

Inż. Władysław Malinowski, Delegat Kasy im. Mianowskiego — Warszawa, Marszałkowska 36.

Dr. Józef Morozewicz, Dyr. Państw. Instytutu Geol., Delegat Kasy im. Mianowskiego — Warszawa, Nowy Świat 72.

Witold Książę Czartoryski, Delegat Wydziału Związku Zamoyskich — Pełkinie, p. Jarosław.

Adolf hr. Bniński, Delegat Wydziału Związku Zamoyskich — Gułtowy, p. Nekla.

Władysław Leon hr. Zamoyski, Delegat Wydziału Związku Zamoyskich, — Pilczyce, p. Radoszyce.

Zarząd:

Jan hr. Zamoyski, Prezes — Warszawa, Wiejska 7.
Ks. Infułat Stanisław Adamski, Wiceprezes — Poznań,
 Ostrów Tumski 3.
Dr. Jan Grochmalicki, Prof. Uniw. Poznańskiego, Poznań,
 Libelta 14.

Komisja Rewizyjna:

Prof. Dr. Leon Marchlewski, Przewodniczący.
Adolf hr. Bniński.
Wojciech Wyganowski — Złotniki Wielkie pod Kaliszem.

**Naczelnik zarządzający majątkiem
 Zakładów Kórnickich:**

Antoni Pacyński — Kórnik, Prowent.

I. Kuratorjum i Zarząd Fundacji.

Kuratorjum. W składzie Kuratorjum zmian w ub. r. nie było; posiedzeń odbyło ono dwa, jedno w Warszawie, drugie w Kórniku w styczniu i czerwcu 1930 r. Przedmiotem obrad pierwszego posiedzenia było sprawozdanie z działalności Fundacji oraz rozpatrzenie zamknięć rachunkowych za rok ubiegły, przedmiotem posiedzenia drugiego, sprawozdanie Komisji rewizyjnej, oraz rozpatrzenie i uchwalenie preliminarza budżetowego na rok następny.

Ponadto na obu sesjach zajmowało się Kuratorjum sprawami uregulowania zobowiązań, ciążących na Fundacji i zaznajamiało się na podstawie osobnych referatów Zarządu i Naczelnika, z agendami bieżącymi Fundacji jako całości, oraz z gospodarką i rozwojem poszczególnych jej Zakładów.

Zarząd Fundacji. Również w składzie Zarządu zmian nie było; posiedzeń odbył on 8, z tego 6 w Kórniku, a 2 w Warszawie. Dwudniowych posiedzeń Zarządu odbyło się 6, trzy i czterodniowych po 1. Poza posiedzeniami i udziałem w pracach Kuratorjum, członkowie Zarządu wyjeżdżali wielokrotnie

w sprawach Fundacji do Kórnika, Warszawy, Krakowa i Zakopanego, któreto wyjazdy łącznie z posiedzeniami zajęły każdemu z nich około 45 dni.

Z biura Zarządu, które prowadził prof. Grochmalicki, wysłano pism 93, 122 pism ponadto wysłał Prezes J. hr. Zamoycki i wiele Ks. Infułat Adamski.

II. Sprawy majątku Fundacji.

A. Sprawy ogólne.

Wysiłki Centralnego Zarządu majątku skupiały się w roku sprawozdawczym przede wszystkim w dążeniu do przystosowania wszystkich działów gospodarczych do trudnej sytuacji, wynikłej w dziedzinie zbytu płodów rolniczych i drzewa. To też mimo znacznie mniejszych dochodów udało się, choć z trudnością, udotować cele Fundacji w takiej mierze, że praca w Zakładach odbywać się mogła bez większych przeszkód i niewiele odbiegła od granic, zakreślonych preliminarzem. Napężona stale sytuacja finansowa wymagała częstych podróży Naczelnika, zarządzającego majątkiem Zakładów Kórnickich, to też podróże te zajęły 94 dni. Poczynione z konieczności oszczędności i restrykcje dotknąć musiały wszystkie działy gospodarcze i Zakłady, a przystosowanie całego aparatu administracyjnego i sposobu gospodarowania do zmienionych warunków, które narazie nie wykazują tendencji do zmiany na lepsze, trwa w dalszym ciągu.

Personel administracyjny. W składzie personelu Centralnego Zarządu majątków Zakładów Kórnickich nie zaszły w roku sprawozdawczym żadne zmiany. Według dziennika podawczego kancelarja załatwiła 7610 spraw.

Stałych pracowników w zarządzie majątkiem Fundacji (poza Szkołą Domowej Pracy Kobiet i Biblioteką) było w dniu 1 lipca 1929 r. 91, w tem w Kórniku 43, a w Zakopanem 48, przy końcu roku sprawozdawczego 82, z czego na Kórnik przypada 42, na Zakopane 40.

Stan posiadania. Od listopada 1929 r. do marca 1930 r. pracował miernik Fundacji nad ustalaniem stanu posiadania na terenie Zakopanego.

Pracę zaczęto od poszukiwania za starymi mapami i aktami, na skutek czego znaleziono około 120 map starych i nowszych, oraz bardzo bogaty zbiór akt dawnych, między innymi kontrakty kupna, stanowiące dowody własności, zwłaszcza dóbr t. zw. idealnych, to jest współwłasności, dalej wyroki w sprawach serwitutowych, wyroki w sprawach zgłoszeń praw własności do parcel należących do dóbr tabularnych, akta regulacji potoku Bystre, protokół wprowadzenia śp. hr. Zamoyckiego w posiadanie dóbr Zakopane i bardzo obszerne akta procesu o Morskie Oko, których oddawna szukano. Następnie przystąpiono do porównania i uzupełnienia znalezionych map katastralnych w Urzędzie katastralnym w Nowym Targu i sporządzono nowe wyciągi, na których oparto zestawienia obszaru. Porównując mapy katastralne z mapami gospodarczymi lasów, stwierdzono, że granice w lasach są nieściśle, zachodzą tu bowiem różnice od 0,50 do 7 ha na niekorzyść Fundacji.

Za dotychczasowy stan posiadania Fundacji uchodził w Zakopanem obszar 6 538 ha, a tymczasem obszar ten przedstawia się następująco:

Nazwa miejscowości	Dobra tabularne ha	Grunta położone w gminach ha	Współwłasności:	
			całość ha	z uwzgl. ułamka ha
Zakopane	1.377.46,96	1.24,24	200.27,15	8.12,80
Kościeliska	1.907.02,10	787.79,55	772.97,43	371.56,50
Bukowina	1.063.33,43	5.45,25	1.20,92	24,14
Brzezi	1.906.00,08	1.70,06	2.411.49,17	604.23,34
Dębno	70,78			
Zubsuche	4,49			
Razem	6.254.57,84	796.19,10	3.385.94,67	984.76,78

Dobra tabularne	6.254.57,84 ha	
„ gminne	<u>796.19,10 „</u>	7.050.76,94 ha
Współwłasności, a mianowicie zredukowana część należąca do Fundacji		<u>984.76,78 ha</u>
Ogólny zatem obszar posiadłości Fun- dacji w Woj. Krakowskim wynosi .	8.035.53,72 ha	
Między dawnymi a obecnymi wykazami zachodzi tedy różnica o 512.7694 ha, a łącznie z współwłasnościami o 1.496.93,72 ha na korzyść Fundacji.		

W zestawieniu powyższem nie są ujęte i niezapisane jeszcze na własność Fundacji następujące parcele:

1. Zakopane — parcela przy dworcu
o obszarze . . . 0.1097 ha
2. Zakopane — parcela kat. 9152/27
1533 o obszarze . 0.6252 „
3. Parcela Murze-Sichle o obszarze . 11.5000 „
4. Kościeliska lwh 345 o obszarze 0.0626 „ 12.2975 ha

Pozatem znaleziono w aktach kontrakty kupna następujących parcel, które również nie są jeszcze zapisane na własność Fundacji:

Kościelisko lwh 349 — 38790/483840		
	cz. obszar .	6.3904 ha
„ 331 — 128/960		
	cz. obszar .	22.9120 „
„ 287 — 365/22485		
	cz. obszar .	0.6570 „
„ 282 — 3/288 cz.		
	obszar . .	0.0920 „
Brzegi „ 407 — 3469/485600		
	cz. obszar .	11.7946 „
„ 408 — 2239/243680		
	cz. obszar .	6.2000 „
„ 324 — 81/3888 cz.		
	obszar . .	<u>0.8667 „</u> 48.9127 ha
	R a z e m	61.2102 ha

Nabytki. Dla należytego rozbudowania Kamieniołomów, a w szczególności dla uzyskania miejsca na hałdy i celem położenia kresu skargom właścicieli sąsiednich terenów na to, że odłamki kamienia zasypują im grunta, zaszła konieczność nabycia terenów obok położonych o powierzchni 3.8580 ha. Parcele te, jako przysze place budowlane, nabyto za cenę łącznie kosztów 247 617,21 zł i to w ten sposób, że Fundacja spłaciła wierzyciela prywatnego Kamieniołomów, od którego one otrzymały swego czasu pożyczkę na zakup powyższej parceli.

O podaną sumę podwyższyła się wartość ziemi w bilansie ostatnim w stosunku do bilansu roku poprzedniego.

Obciążenia hipoteczne nie zmieniły się i są te same, jak w bilansie zeszłorocznym.

Książkowość i rachunkowość. W dalszem dążeniu do usprawnienia aparatu administracyjnego, wydano w roku sprawozdawczym instrukcje, dotyczące współpracy działów gospodarczych i zakładów z rachubą w Kórniku, zakresu uprawnień rachuby do badania formalnego i rzeczowego przedstawionych dowodów, dokonywania wypłat i t. p.

Budynki. Wartość budynków wykazana w bilansie w dniu 1 lipca 1929 r. wynosiła . . . . . 13 244 400 zł
wartość zaś w dniu 30 czerwca 1930 r. wynosi 13 415 359 zł

Na różnicę w wysokości 170 959 zł złożyły się inwestycje, które poczynić musiano z powodu kilku większych pożarów, uzyskane bowiem sumy ubezpieczeniowe nie pokryły kosztów postawienia nowych budynków. O tych pożarach i nowopowstałych budynkach wspomina się obszerniej przy omawianiu innych działów. Tu wymienić tylko należy pożar domu mieszkalnego w Kuźnicach t. zw. Mydlarni, za który uzyskano odszkodowania 41 300 zł, a w miejsce którego nie postawiono narazie nowego.

Dla możliwego zmniejszenia niebezpieczeństwa pożarów i zapobieżenia rozszerzania się ich, zakupiono sikawkę mo-

torową kosztem 6 627,50 zł, z czego 1 200 zł pokryło Krajowe Ubezpieczenie Ogniove. Sikawka ta stoi stale gotowa do użytku w budynku Administracji Centralnej w Prowencie.

Na konserwację budynków wydano w roku 1927/28 226 905,44 zł, w roku 1928/29 228 461,43 zł, w roku sprawozdawczym 212 509,58 zł.

Zamek w Kórniku i Pałac Działyńskich w Poznaniu, jako budynki historyczne, uznały władze konserwatorskie reskryptem Wojewody Poznańskiego z dnia 12 marca 1930 r. za zabytki.

Sprawy finansowe. Dochody Fundacji oparte są na produktach rolniczych i drzewie. Ponieważ zaś tak rolnictwo, jak i gospodarstwo leśne, wykazują w ostatnich latach znacznie umniejszoną opłacalność z powodu spadku cen na swe wytwory, musiało się to oczywiście odbić dotkliwie także na dochodach Fundacji, które uległy znacznemu obniżeniu. Stąd ze względu na konieczność dotowania celów Fundacji i ponoszenia innych ciężarów, nie można było uniknąć przy zamknięciu bilansu wykazania niedoboru.

Dochody i rozchody majątku Fundacji w roku sprawozdawczym przedstawiają się następująco:

Tytułem d o c h o d ó w przyniosły:

Folwarki wdzierzawione	222 574,23 zł
Drobne dzierzawy (domy, osady, parcele itp.)	32 418,64 „
Jeziora w Kórniku	20 845,24 „
Folwarki we własnej administracji	30 404,17 „
Lasy w Kórniku i Zakopanem	613 244,86 „
Zakłady przemysłowe	248 712,94 „
Dywidenda z udziałów Fundacji w przedsiębiorstwach	301 310,61 „
Różne nieprzewidziane zyski z lat ubiegłych	37 712,99 „
Zwrot stypendjum	600,— „
R a z e m	1 507 820,68 zł

Rozchody wzgl. straty w działach gospodarczych wynosiły:

W domach czynszowych w Kórniku	5 955,74 zł
W stolarni	573,39 „
W inwestycjach i szkółkach ogrodowych	24 377,91 „
W wydatkach na Kuratorium i Komisję Rewizyjną	6 287,61 „
Na Zarząd	18 730,18 „
Na pensje, ordynarję, ubezpiec. społeczne, reprezentację	147 296,04 „
Na utrzymanie biura, koni, samochodu, budynków administracyjnych i dokup inwentarza	34 578,39 „
Na podróże	6 522,23 „
Na porady prawne	10 625,83 „
Na ciężary, jak patronaty itd.	26 161,76 „
Na oprocentowanie zobowiązań i wydatki z tem związane	525 315,89 „
Na różne wydatki ogólne, jak ustalanie stanu posiadania i rewizję ksiąg	15 180,72 „
R a z e m	821 605,69 zł

Na amortyzację budynków i inwentarzy dolicza się	324 870,53 „
--	--------------

Ogółem zatem rozchód gospodarczy 1 146 476,22 zł

Ponieważ dochody gospodarcze wynosiły . . . . . 1 507 820,68 zł

Rozchody 1 146 476,22 „

Nadwyżka dochodu gospodarczego wynosi zatem . . . . . 361 344,46 zł

Z powyższego wydano:

1. na zobowiązania śp. Fundatora, jak emerytury i różne darowizny . . . . . 105 727,05 zł
2. na rentę i utrzymanie p. hr. M. Zamoyskiej 40 628,07 „

Do przeniesienia 146 355,12 zł

	Z przeniesienia	146 355,12 zł
3. Związkowi Zamoyskich ustawą przepisane		
8 ^o / _o		8 381,98 „
4. na Szkołę Domowej Pracy Kobiet.		257 202,48 „
5. na Bibliotekę		61 890,04 „
6. na utrzymanie Muzeum i Zamku		15 503,59 „
7. na utrzymanie Arboretum (Parku)		17 035,09 „
8. na Zakład Badania Drzew i Lasu		1 989,35 „
	Razem	508 357,65 zł

Wobec tego, że nadwyżka gospo-
 darcza wynosiła tylko . . . . . 361 344,46 zł
 powstał niedobór w wysokości 147 013,19 zł

Wydatki na ochronę przyrody, które w poprzednim roku
 umieszczone były w „celach”, ujęto w roku sprawozdawczym
 w lasach zakopiańskich, umniejszając o odnośną kwotę zysk
 z lasów. Wydatki te stanowią sumę 33 838,12 zł.

Na inwestycje wydano:

1. Na przejętą od Kamieniołomów parcelę w Zakopanem	247 617,21 zł
2. Na budynki	170 959,— „
3. Na maszyny	44 780,30 „
4. Na zakup koni	8 350,— „
5. Na zakup inwentarza martwego	19 872,97 „
6. Na udziały w przedsiębiorstwach	353,56 „
Ogółem poczyniono inwestycyj za	491 933,04 zł

Końcowe cyfry bilansu podniosły się o ca 4 000 000 zł.
 Powstało to przede wszystkim przez umieszczenie w bilansie
 cyfr, odnoszących się do pożyczek obligacyjnych, zaciągnię-
 tych w Holandji.

W pasywach bilansu umieszczono całe sumy pożyczek
 w łącznej wysokości w równowartości w złotych 4 296 000,
 w aktywach zaś uwidoczniono obligacje, przejęte na własność
 przez Fundację i nierozsprzedane — według stanu z końca
 roku sprawozdawczego. Z obligacyj bowiem 1 200 000 flo-

renów zdołano ulokować pierwotnie jedynie 260 000 florenów, a Towarzystwo powiernicze oświadczyło, że umieszczenie dalszych obligacyj napotkało na przeszkody, wobec tego w portfelu znajduje się nom. 600 000 hfl. obligacyj. Na koniec roku gospodarczego stan tych pożyczek przedstawiał się tak, że zdołano umieścić z nich niecałą $\frac{1}{3}$ część.

Pożyczka w Banku Gospodarstwa Krajowego, zaciągnięta swego czasu w wysokości 1 000 000 zł, spłaconą została częściowo i wynosiła jeszcze na 30 czerwca 1930 r., 800 000 zł.

Położenie finansowe Fundacji w roku sprawozdawczym nie doznało polepszenia. Z powodu częściowego tylko udania się amortyzacyjnej pożyczki obligacyjnej, pozostaje zadaniem Fundacji wynalezienie innych sposobów spłacenia bieżących długów. Wśród sposobów tych na pierwsze miejsce, wysuwa się konieczność sprzedaży części majątku m. i. takich, które nie przynoszą dochodów odpowiednich do swej wartości a nawet częściowo straty. W ten sposób dochody Fundacji przez sprzedaż nierentownych obiektów nie ulegną wielkiemu umniejszeniu, natomiast przez uzyskane stąd sumy umożliwiona zostanie spłata długów.

B. Role.

Folwarki we własnej administracji. a) Biernatki.

Zima 1928/29 była bardzo ostra i długa, więc prace wiosenne opóźniły się, a na polach było bardzo wiele wilgoci. Stan ten spotęgowały jeszcze zniszczone stare drewny, które po ostrych mrozach miejscami — zwłaszcza płycej położone i u wylotów — popękały. Odbiło się to fatalnie na plonach jęczmienia, mięszanki, grochu i ziemniaków.

Stan zasiewów i sprzęty przedstawiają się następująco:

obsiano	wzgl. obsadzono	sprzątnięto	
		ogółem	z 1 ha
żytem	126,5 ha	2.342,90 q	18,52 q
pszenicą	20,— "	371,80 "	18,59 "
jęczmieniem	34,5 "	603,26 "	17,48 "
owsem	34,— "	997,06 "	29,13 "

mieszanka	31,5 ha	550,75 q	17,48 q
grochem	5,— "	19,28 "	3,85 "
łubinem żółtym	6,25 "	50,00 "	8,00 "
kukurydzą	1,— "	20,00 "	20,00 "
ziemniakami	65,— "	6.435,38 "	99,00 "
burakami cukrowymi	25,— "	6.058,05 "	242,32 "

Z produkcji rolnej było dochodu brutto 116 815,67 zł czyli z 1 ha ornej ziemi 292,04 zł po zaliczeniu kosztów nawozów sztucznych, których zakupiono za 49 778,42 zł.

Nawozem stajennym 25°/_o arealu nawieziono.

Stan obory w dniu 30 czerwca 1930 r. obejmował 71 sztuk bydła rogatego o ogólnej wadze 28 410 kg, którego wartość podano do bilansu na 34 660,20 zł, licząc 100 kg po 122 zł. Utuczono 84 sztuki bydła, z tych 20 na przybraną wagę. Bydło opasowe przyniosło brutto 42 286,92 zł, po odliczeniu zaś wydatków dało straty 6 300,29 zł. Tłumaczy się to spadkiem cen, które przy zakupie bydła były wyższe, jak później przy sprzedaży tegoż.

Z przeciętnej ilości 36 krów wynosił udój całoroczny 121 123 litrów mleka, czyli od 1 krowy rocznie 3 364 ltr. Obora mleczna poza obornikiem dała netto zysku 17 521,86 zł.

Koni było dnia 30 czerwca 1930 r. 62. Utrzymanie koni kosztowało 23 750,19 zł.

Trzoda chlewna dała czystego zysku tylko 3 665,05 zł z powodu pomoru w roku poprzednim.

Wydatki na robociznę, włącznie deputatu i ubezpieczeń społecznych, wyniosły 80 077,50 zł czyli za 1 ha 173,34 zł.

W budynkach przeprowadzono potrzebne naprawy kosztem 9 111,40 zł, a na naprawę dren wydano 14 815,24 zł.

Niekorzystna konjunktura na bydło, mały zbiór zboża, z powodu wad w drenach i niska cena tegoż spowodowały stratę na tym folwarku.

b) **Żrenica.** Sprzęt na folwarku Żrenica był normalny i plony sprzątnięto korzystnie, lecz wszystko zboże trzeba było złożyć w stogi, ponieważ w dniu 29 listopada 1929 r.

spaliła się prócz dwu obór jedna stodoła, a w pozostałej drugiej stodole trzeba było umieścić bydło.

Obsiano wzgl. obsadzono		sprzątnięto	
		ogółem	z 1 ha
żytem	101,5 ha	2.476,50 q	24,39 q
pszenicą	54,— "	1.502,87 "	27,83 "
jęczmieniem	40,— "	1.320,00 "	33,00 "
owsem	30,— "	880,00 "	29,33 "
mięszanką	38,— "	1.438,00 "	37,84 "
grochem	17,5 "	260,00 "	14,85 "
kukurydzą wczesną .	1,— "	20,00 "	20,00 "
ziemniakami	42,5 "	7.184,40 "	169,04 "
burakami cukrowymi	65,5 "	15.881,40 "	242,46 "

Z produkcji rolnej, poza zaliczeniem nawozów sztucznych, których zakupiono za 72 157,10 zł, uzyskano brutto 231 318,01 zł czyli z 1 ha 544,27 zł.

Obornikiem wynawożono 25⁰/₀ areалу a nawóz sztuczny wysiano na wszystkie pola, zależnie od roślin i zasobów gleby.

Bydła było w dniu 30 czerwca 1930 r. 103 sztuki, ogólnej wagi 42 348 kg, a wartości 51 664,56 zł. Bydła opasowego wytuczono 92 sztuki, w tem 13 sztuk na przybraną wagę. Opasy przyniosły po potrąceniu paszy i innych wydatków, straty 2 964,27 zł. Strata wywołana została niżką cen bydła.

Mleczność krów, które przedtem karmiono indywidualnie, ucierpiała po pożarze przez prowizoryczne umieszczenie krów w ciągu czterech miesięcy w stodole, gdzie nie można było ich w ten sam sposób żywić. Udój całoroczny przy przeciętnej ilości 66 krów wynosił 266 112 ltr. mleka, czyli od 1 krowy rocznie 4 032 litrów. Obora mleczna przyniosła zysku 39 282,48 zł.

W dniu 30 czerwca było 58 koni roboczych, zaś ogółem 17 sztuk, których wartość w bilansie podano w wysokości 36 300 zł. Na utrzymanie tychże wydano 23 263,80 zł.

Przy odbudowie obory mlecznej przebudowano część budynku, w którym dotąd znajdowało się bydło robotników folwarczanych, na świniańnię. Zapoczątkowana zarodowa świniańnia przyniosła jedynie 2 553,16 zł zysku, ponieważ

w marcu 1930 r. wybuchł pomór świń. W dnia 30 czerwca 1930 r. było 47 sztuk trzody chlewnej o ogólnej wadze 3 449 kg, a wartości bilansowej 7 035,96 zł.

Stałych robotników zatrudniało się 75. Wydatki na robotnika włącznie deputatu i opłat ubezpieczeń wynosiły 99 234,90 zł czyli 182,08 zł na 1 ha.

Po spaleniu się 2 obór i stodoły odbudowano te budynki, ulepszając znacznie ich konstrukcję. Pozatem wybudowano nową oborę dla bydła robotników poza podwórzem folwarku i postawiono w podwórzu samem szopę podjazdową z murawanymi składnicami do nawozów sztucznych, węgla i maszyn. Na nowe budowle wydano 232 981,32 zł, na co zużyto odszkodowanie z ubezpieczenia w wysokości 82 134,05 zł. Pozatem poczyniono drobne reparacje budynków, na które wydano 3 545,04 zł i naprawiono drenaż kosztem 6 624,73 zł.

Folwarki wydzierżawione. Dzierżawcy wywiązywali się ze swoich zobowiązań.

W roku sprawozdawczym powstało kilka pożarów. Na folwarku Górka spalił się od uderzenia pioruna czworak, w Bieganowie i w Babinie stodoły. Wszystkie te budynki należało niezwłocznie odbudować. Jako odszkodowanie otrzymano za nie 86 786,71 zł, natomiast koszt odbudowy, obciążające już po części następny rok gospodarczy, wynosiły 100 468,51 zł tak, że trzeba było dołożyć 13 681,80 zł. Ponadto wybudowano w Babinie przy domach mieszkalnych dwa chlewy, a w Bojnicach przebudowano owczarnię na stodołę.

Folwarki wydzierżawione przyniosły 13 205,10 q żyta w równowartości 321 607,53 zł. Na utrzymanie budynków na folwarkach wydzierżawionych wydano 85 025,14 zł a na podatki 15 636,02 zł. Czysty dochód zatem wynosił 222 574,23 zł czyli z 1 ha okrągło 34 zł.

Inne objekty dzierżawne. a) **Domy czynszowe.** Domy czynszowe w Kórniku wraz z pałacem Działyńskich w Poznaniu, przyniosły zamiast preliminowanego w budżecie zysku, stratę w wysokości 5 955,74 zł. Strata powstała z powodu konieczności odnowienia fasady Pałacu Działyńskich od

strony dziedzina, które to koszty wynosiły 11 818,68 zł. Domy czynszowe w Kórniku małe, a zamieszkane przeważnie przez emerytów lub ludzi ubogich i znajdujące się jeszcze w lichym stanie, są — jak już podnoszono — raczej ciężarem dla Fundacji, więc dochód z nich jest i będzie zawsze nikłym. Natomiast domy czynszowe w Zakopanem, mieszczące w sobie sklepy i pomieszczenia na biura, dały czystego zysku 29 420,62 zł. Nie udało się dochodu tego powiększyć przez podwyższenie czynszów dzierżawnych, gdyż zastój ogólny w życiu handlowym na to nie zezwalał. Stan budynków w Zakopanem, a głównie Bazaru Polskiego, pogarsza się z roku na rok, brak zaś kapitału nie pozwala na znaczniejszy remont tej budowli.

Oczywiście domy czynszowe nie dają w stosunku do swej wartości ani w przybliżeniu normalnego oprocentowania.

b) **Parcelle.** Podobnie ma się sprawa z parcelami; w Zakopanem, które w stosunku do znacznej swej wartości, dały jedynie 1 618,72 zł, i w Kórniku 1 379,30 zł dochodu.

c) **Jezióra.** Jeziora w Kórniku przyniosły w związku z zawarciem nowej umowy dzierżawnej, dochodu 20 845,24 zł, czyli z 1 ha 44,40 zł.

C. L a s y.

a) **W województwie Poznańskim.** W listopadzie 1929 r. zredukowano ze względów oszczędnościowych 3 siły pomocnicze.

Jesienią oraz na wiosnę dokonano zalesień na obszarze 74,50 ha. Jako ochronę dla młodej dębiny wsiano na przestrzeni 22 ha olchę i brzozę.

Dążąc do wykorzystania siedliska drzew, zmieniono w zupełności gospodarke w dwóch rewirach. W rewirze Podgaj, gdzie dotychczas na podmokłym terenie o podglebiu gliniastym hodowano tylko brzozę wzgl. olchę, wprowadza się pod osłoną starodrzewia dąb. W Błazejewie, gdzie przed laty na murszach sadzono sosnę, nie rokującą żadnej przyszłości, zasadzono jednoroczny dąb, dla którego ochronę czasową tworzy owa sosna. W rewirze Góreckim częściowo o przerwanem zwarciu wysiano żołądź, częściowo jako podszyt, a częściowo

jako początek przyszłego panującego drzewostanu. W rewirze Drapałka w drzewostanach modrzewiowych, gdzie dolne piętro tworzy świerk, a obecnie ginie dla huby korzeniowej, podsiano również po wyjęciu połowy świerka żołądz, jako podszycie i zaczątek przyszłego drzewostanu dębowego. Doświadczenie nabyte w rewirze Drapałka, gdzie ca 70-letni modrzew wykazuje przeciętną wysokość 27 metrów, oraz gładką piękną strzałę, skłania do wprowadzenia w rewirze Drapałka, Zwierzyniec oraz Czmoń pojedynczo i małemi kępami modrzewia, co się też czyni.

Koszty upraw leśnych wynosiły 33 458,04 zł. Wysadków ze szkółek sprzedano za ogólną sumę 24 221,60 zł.

Wyрębów dokonano w lasach w Kórniku na przestrzeni 48,58 ha, uzyskując 11 261,65 m³ drewna budulcowego, oraz 3 115,97 m³ drzewa opałowego. Z trzebieży, posuszu i wiatrolomów uzyskano 2 073,27 m³ drewna budulcowego i 4 163,20 m³ drzewa opałowego. Z drzewa materiałowego sprzedano właścicielom i drobnym kupcom 3 452,90 m³, większość zaś t. j. 9 285,82 m³ odstawiono do tartaku w Gądkach. Za drewno uzyskano ogółem 715 544,77 zł.

Drobnych reparacyj w budynkach dokonano za 7 614,74 zł, a w rewirze Zwierzyniec wybudowano borowemu nową oborę kosztem 9 270,41 zł.

Lasy Kórnickie przyniosły w roku gospodarczym 1929/30 czystego dochodu 504 226,23 zł, co czyni z 1 ha 102,38 zł.

Łowiectwo w lasach Kórnickich przedstawiało się w roku sprawozdawczym korzystnie. Wskutek ostrej zimy w roku 1928/29 wyginęły osobniki słabe, a w roku ostatnim łagodna zima, sucha i ciepła wiosna, przyczyniły się do znacznego podniesienia się zwierzostanu.

b) W Zakopanem. Personel administracji lasów zmniejszył się w roku gospodarczym 1929/30 o 6 leśnych, z których czterem dano emeryturę, jeden zmarł i jednego zwolniono.

Zalesień przeprowadzono na powierzchni 104,90 ha. Stan kultur jest zadawalający.

Użytkowanie ograniczyło się do wyróbki li tylko przygodnych użytków, wiatrołomów, wykrotów i pałap kornikowych. Wyrobiono z tego 6 625 m³ kłoców tartacznych 4 635 mp. papierówki oraz 2 796 mp. opału. Pozatem wyrobiono 4 000 m³ drzewa tartaczego, zwiezionego już uprzedniego roku gospodarczego na tartak, a zaliczonego na rok sprawozdawczy.

Dla ochrony lasów przed inwazją kornika założono potrzebne drzewa pałapkowe, wykorzystując po części wykroty i złomy. Niebezpieczeństwa inwazji kornika niema.

W dalszem doprowadzeniu budynków do porządku zre-montowano gruntownie leśniczówkę w Kościeliskach, a stajnię przy leśniarce inspekcyjnej w dolinie Kościeliskiej i przy leśniczówce, pokryto nowym dachem gontowym. Pozatem wybudowano 9 mostków i naprawiono 11,5 km dróg leśnych.

W roku sprawozdawczym okazały się pierwsze dodatnie skutki uprawy łąk i zasilenia ich sztucznymi nawozami, stąd zbiór siana był o wiele większy, jak w dawnych latach.

Wielkie kłopoty sprawia ochrona lasów z powodu wpędzania przez górali bydła i owiec do lasu. Pastwisk w lesie, aby umożliwić naturalny obsiew świerka, nie wydaje się, a tylko toleruje się wypas na halach, do których ludność na podstawie służebności ma uprawnienia. Uprawnień takich jest w lasach Zakopiańskich na 120 koni, 127 wołów, 470 krów, 192 jałówek, 2 693 owiec, 639 jagniąt, oraz 25 kóz.

Ludność przekracza jednak granice swych uprawnień. Podano do ukarania 370 szkód leśnych, poprawy jednak dotąd niema.

Lasy Zakopiańskie dały w roku sprawozdawczym dochodu czystego zł 109 015,63 czyli z 1 ha 13,56 zł.

Na skutek badań, następnie pism urzędu ochrony lasów przy Województwie Krakowskiem z dnia 31 marca 1930 r. oraz 14 maja 1930 r., został dotychczasowy plan gospodarczy dla lasów zakopiańskich anulowany „z powodu powiększenia etatu wskutek nieprzewidzianych klęsk elementarnych, a szczególnie wskutek działania wiatrów do czasu sporządzenia i zatwierdzenia nowego planu gospodarczo-lasowego”, jak urzędowo ze strony władz doniesiono. Na skutek tego przystąpiono natychmiast do wykonania nowego planu gospodarczego. Po-

dług planu dotychczasowego wynosiły przestrzenie leśne, które użytkować się mogło zrębami czystymi 3 584,66 ha, zaś las ochronny, który użytkować było można przerębowo, obejmował 2 016,51 ha. Użytek roczny dla lasów z użytkowaniem zrębami czystymi na powierzchni 3 584,66 ha, obliczony był dotychczas na 12 046 m³. Dla lasów ochronnych etatu w planie dotychczasowym nie wyliczono, wynosił on wszakże około 2,5 m³ pro ha, zatem na 2 016,51 $\times$ 2,5 = 5 031,27 m³. Ogółem zatem bez uszczerbku dla lasu można było pozyskiwać rocznie 17 077 m³. Sięgając do roku 1910 pozyskano z lasów zakopiańskich przeciętnie rocznie 14 700 m³.

Pozyskiwanie drzewa z lasu odbywało się przez cały czas istnienia Fundacji jedynie tylko z tego, co wiatry halne powaliły; zrębów czystych nie urządzano nigdzie, wyrównano jedynie ściany poszarpanych przez wiatry halne drzewostanów i usunięto w roku 1926/27 małe kępki i poszczególne drzewa na tych przestrzeniach, które wiatr halny był pozostawił, a które byłyby się przy najłżejszym podmuchu wiatru połamały i zupełnie zniszczyły.

Łowiectwo. Łagodna zima w roku sprawozdawczym sprawiła, że zwierzyna przezimowała bez żadnych szkód. Do karmników dawano karmę, a pozatem dodawano jeleniom, sarnom i kozicom sól.

Ze zwierząt łownych tropiono kilkakrotnie niedźwiedzia i rysia. Lisa spotykano jak dawniej. Stan jeleni poprawił się. Saren liczyć można na 200 sztuk, kozic, które się jednak z powodu zbyt ożywionego ruchu turystycznego trzymają wysoko w górach i bliżej czechosłowackiej granicy, liczone do 40 sztuk, świstaka do 150 sztuk, a głuszców grało 5. Spotykano także cietrzewie.

Upolowano w całym roku sprawozdawczym tylko dwa rogacze i dwa zające. Straż łowiecka schwyciła 8 kłusowników.

Podobnie jak w latach poprzednich wpuszczono do dzierzawionych rewirów większą ilość narybku łososia i pstrąga.

W sprawach ochrony przyrody pozostawała Fundacja w żywym kontakcie z Państwową Radą Ochrony Przyrody

i z Polskim Towarzystwem Tatrzańskim, a inspektor dla spraw ochrony przyrody brał udział w konferencjach zwołanych przez te organizacje.

Inspektor dla spraw ochrony łowiectwa, będący równocześnie kustoszem Muzeum Tatrzańskiego w Zakopanem, ogłosił między innymi następujące prace naukowe dot. lasów tatrzańskich Fundacji:

Niedźwiedź w Tatrach — Łowiec 1928, Nr. 23 i 24.

Z rykowiska w Tatrach — Łowiec Polski 1928, Nr. 45.

Wilki w Tatrach — Łowiec 1929, Nr. 11.

Park Narodowy w Tatrach — Łowiec Polski 1929, Nr. 37.

Kilka słów o jeleniu w Tatrach — Łowiec Polski 1929, Nr. 46.

Kłusownictwo na granicy państw w Karpatach ze szczególnem uwzględnieniem Tatr — Łowiec Polski 1930, Nr. 11.

D. Ogrody.

W parku usunięto około 150 drzew, zniszczonych zimą 1928/29 przez mrozy. Skutki mrozów przejawiają się wciąż jeszcze zamieraniem drzew pozornie zdrowych, zarówno parkowych jak i owocowych. Wiosną 1930 roku wysadzono w różnych częściach parku, jak przy Zamku i przy byłej oranżerii, koło pawilonu parkowego i koło alei Jenerałowej Zamoyskiej, 2 068 drzewek i krzewów w takich gatunkach, jakich w parku nie było.

Szkółka parkowa i pomologiczna powiększyła się przez zakup 64 odmian róż, 36 gatunków drzew i krzewów parkowych i 42 odmiany drzew owocowych, łącznie w 603 okazach, które zakupiono za kwotę 1 047,62 zł. Z różnych instytucyj naukowych i ogrodów botanicznych otrzymano drogą wymiany 23 odmiany drzew owocowych, 319 gatunków drzew i krzewów parkowych, oraz 473 gatunki nasion drzew parkowych. Zbiory szkółki parkowej i pomologicznej powiększyły się o 65 odmian drzew i krzewów owocowych, oraz około 500 gatunków parkowych.

Ze stacji meteorologicznej przesyła się zapiski Państwowemu Instytutowi Meteorologicznemu w Warszawie. Dla zapoczątkowania badań zostały ogłoszone dwie prace a to:

Dyr. A. Wróblewskiego p. t. „Wpływy zimy 1928/29 na roślinność drzewiastą w Kórniku” oraz Antoniego Wróblewskiego i Karola Wallischa p. t. „Spostrzeżenia aklimatyzacyjno-hodowlane nad topolami”. Oba te artykuły zostały opublikowane w III-cim Roczniku Polskiego Towarzystwa Dendrologicznego.

Koszta utrzymania parku wynosiły w roku sprawozdawczym 17 035,09 zł.

W sadach pozostało po ostrej zimie 1928/29 drzew zupełnie zdrowych i mogących owocować, lecz najmniej wartościowych odmian zaledwie około 15%. Wobec tego staje się koniecznością zakładanie stopniowo sadów nowych. Zasadzono też jedną kwaterę drzewkami przeznaczonemi na matki, dla czerpania z nich zrazów do mnożenia drzewek w szkółkach, a także obserwacji i produkcji owoców. Zasadzono prawie wyłącznie starsze drzewka karłowe, jakie swego czasu zostały z różnych szkółek nabyte w 69 odmianach kosztem około 2 000 zł.

W szkółkach, przeznaczonych do produkcji drzewek i krzewów dla sprzedaży, zapoczątkowanych w 1927 roku, powiększono obszar o około 2 ha i zasadzono wiosną 1930 r. na tej powierzchni 37 700 sztuk drzewek owocowych różnych gatunków do szczepienia i dalszej hodowli, 57 600 drzewek i krzewów parkowych, w czym 29 700 drzew szpilkowych, łącznie zatem 95 300 drzewek i krzewów. Z tego zakupiono 31 000 sztuk drzewek owocowych za 4 880 zł i 10 000 podkładek róż za 909 zł. Pozostałe 44 300 sztuk pochodzą z własnego mnożenia. Oprócz powyżej wspomnianych drzewek zaszkołkowanych, wysadzono młodych siewek drzew szpilkowych i liściastych, przeznaczonych do szkółkowania w latach następnych, 86 000 sztuk, w czym około 30 000 sztuk owocowych, oraz zasadzono przeszło 40 000 sztuk sadzonek drzew i krzewów owocowych i parkowych. Razem zasadzono wiosną 1930 r. około 192 000 drzewek.

Część szkółek posadzonych wiosną 1929 roku została w lipcu i sierpniu t. r. zaoczkowaną a mianowicie: 50 650 sztuk drzewek owocowych, w tem 10 000 jabłoni, 11 200 grusz,

9 000 śliw, 5 000 różnych, jak morele, brzoskwinie i t. p., oraz 10 000 róż i znaczna ilość drzewek parkowych. Drzewka zaoczkowane przyjęły się dobrze i rozwinęły w czasie lata 1930 ładne pędy. Również drzewka posadzone wiosną 1930 przyjęły się zadawalniająco, tak, że mogły zostać zaoczkowane w drugiej połowie lata 1930.

Wiosną 1930 r. wydano pierwszy katalog drzew i krzewów do sprzedaży. Na podstawie tego otrzymano 67 zamówień na 2 331 sztuk drzewek i krzewów owocowych za kwotę 2 456 zł, 15 604 sztuk drzew i krzewów parkowych za 6 498 zł i na byliny za 688 zł. Sprzedano zatem wiosną 1930 r. drzewek za 9 642 zł, co łącznie ze sprzedanymi jesienią 1929 roku przyniosło około 15 000 zł.

Niestety szkółki są jeszcze deficytowe i przyniosły w roku sprawozdawczym straty 24 377,91 zł.

E. Zakłady przemysłowe.

1. Tartaki. a) w Gądkach. Tartak w Gądkach pracował przez 11 miesięcy. Przetarto w czasie tym 11 704,03 m³ przeważnie sosny, w czym było 329,50 m³ drzewa obcego. Drzewa własnego przetarto tedy 11 374,53 m³. Z powyższej ilości drzewa okrągłego uzyskano 7 436,23 m³ drzewa tartego, wobec czego wydajność drzewa okrągłego na tarte wynosi 65,4%, nie licząc drzewa opałowego jak odpadków, oszwarów i obrzynków, którego uzyskano i sprzedano 2 010 mp. Wydajność tą okazała się po ukończeniu kampanji i przetarciu wszystkiego drzewa okrągłego jesienią 1930 r. jeszcze większą i wynosiła 67,5%. Dowóz drzewa z lasu do tartaku kosztował 49 777,50 zł i uczynił za 1 m³ 5,25 zł. Za drzewo zapłacił tartak lasowi w przecięciu 36,37 zł za 1 m³ loco las, a ponieważ tartak wykazał zysku bez obliczenia amortyzacji, która wynosi 4 957,16 zł do 104 109,37 zł, przeto cena drzewa okrągłego w lesie wzrosła przez przeróbkę na tartaku o 9,15 zł i wynosi loco las 45,52 zł. Po cenie tej obliczono wszystko drzewo aż do 14 m grubości, drzewo z posuszu oraz drzewo chore. Za drzewo tarte uzyskano dochodu 742 434,54 zł, czyli, że 1 m³ drzewa tartego przyniósł 114 zł. Drzewo sprze-

dano na rynku krajowym, a tylko 9 wagonów tj. około 185 m³ sprzedano do Niemiec i Belgji.

Na robociznę wydano 112 872,40 zł, a ponieważ przetarto drzewa okrągłego 11,704,03 m³, przeto robocizna tarcia za 1 m³ wynosiła 9,64 zł.

Maszyny pracowały cały rok bez większych reparacyj. Dla większego bezpieczeństwa wywiercono jeszcze jedną studnię, a pozatem zakupiono 1 sikawkę.

b) W Z w i e r z y ń c u . Na tartaku w Zwierzyńcu w Zakopanem, przetarto w roku gospodarczym 1929/30 14 404 m³ drzewa świerkowego, w czem nieco jodły. Drzewo to pochodziło ze złomów leżących od lat kilku w lasach, a zwiezionych w roku uprzednim na tartak. W roku sprawozdawczym zwieziono do tartaku jedynie 9 415,86 m³ drzewa. Tartak pracował normalnie przez cały rok, gdyż wody było pod dostatkiem. Drzewa tartego uzyskano 8 641 m³, wobec czego wydajność drzewa tartego w stosunku do okrągłego wynosiła tylko 60%. Powodem tego było to, że drzewo było chore, gdyż wyrabiano w lesie drzewo tylko przez wiatry halne powalone, a było ono albo chore albo też połamane i popękane. Poza drzewem tartem sprzedano odpadków z tartaku za 61 241,67 zł, głównie trocin i odrzynków opałowych. Dowóz drzewa z lasu kosztował 67 995 zł, czyli za 1 m³ 7,20 zł.

Tartak zapłacił lasowi za 1 m³ 25 zł, a ponieważ bez amortyzacji przyniósł tartak na Zwierzyńcu dochodu 74 210,10 zł, a po uwzględnieniu amortyzacji 70 629,74 zł, przeto podniosła się cena 1 m³ o 4,90 zł, tak, że przez przeróbkę drzewa na tartaku podniosła się cena drzewa do 29,90 zł loco las. Drzewa tartego sprzedano 7 754 m³ po przeciętnej cenie 81,66 zł. Z powyższego drzewa sprzedano na rynek krajowy około $\frac{3}{4}$ a $\frac{1}{4}$ i to materiału najlepszego, poszło na eksport do Czechosłowacji.

Na tartaku wybudowano dom wypoczynkowy dla robotników.

2. Fabryka masy drzewnej i tektury. Fabryka przerobiła w okresie sprawozdawczym 1 503 mp papierówki i wyprodu-

kowała 315 377 kg tektury, czyli, że z 1 mp wyprodukowano 210 kg tektury. Za drzewo płaciła fabryka tektury lasowi 16 zł za 1 mp loco las. Ponieważ czysty zysk bez potrącenia amortyzacji wynosił z fabryki tektury i masy drzewnej 44 325,70 zł, przeto przez przeróbkę drzewa na masę drzewną podniosła się cena 1 mp loco las o ca 30 zł, a po potrąceniu amortyzacji urządzenia fabryki o 24, 10 zł tak, że 1 mp loco las przyniósł na czysto 40,10 zł. Tekturę sprzedano w kraju po cenie 48,30 zł za 100 kg.

3. Elektrownia. Elektrownia w Kuźnicach dostarczała prądu dla domów administracyjnych, Szkoły Domowej Pracy Kobiet oraz Kamieniołomów Tatrzańskich po cenie 20 gr za 1 KW/godz. Resztę energii odbierała gmina Zakopane po 0,25 zł za 1 KW/godz. Drobnym odbiorcom dostarcza się prądu do oświetlania po 73 gr za 1 KW/godz.

Czysty dochód Elektrowni przyniósł zł 22 669.

W ciągu roku gospodarczego wbudowano nową turbinę dla wykorzystania najmniejszej ilości wody.

4. Kamieniołomy Tatrzańskie. Kamieniołomy zamknęły rok gospodarczy 1929 zyskiem bilansowym w wysokości 52 769,36 zł. Wyrobów sprzedano za 916 345,73 zł, a więc za taką prawie sumę, jak w roku poprzednim. Kamieniołomy, jakkolwiek nie oprocentowują jeszcze należycie inwestowanego w nie kapitału, to nie wymagają przynajmniej ze strony Fundacji dalszych wkładów. Z zysków osiągniętych ze sprzedaży swych wyrobów po opłaceniu administracji i kosztów, opłacają Kamieniołomy powoli zaległe długi. Produkcja Kamieniołomów zależną jest od zapotrzebowania kamienia przez miasta i samorządy powiatowe, jak również koleje. Ponieważ zaś instytucje samorządowe i państwowe, wskutek ogólnego krytycznego położenia, ograniczają inwestycje, przeto i zbyt na kamień nie może niestety osiągnąć większych rozmiarów.

W chwili obecnej dąży się do zużytkowania kamienia, leżącego na hałdach, w których uwięziona jest znaczna część kapitału. Kamień ten przerabia się w tłuczkach i w tej

formie znajduje on zbyt w województwie Krakowskim i Poznańskim. Usiłowania o zdobycie rynków zbytu dla wszystkich wyrobów Kamieniołomów, jakkolwiek natrafiają na duże przeszkody, prowadzone są intensywnie nadal, a wyniki osiągnięte można uważać przy obecnej ogólnej dekonjunkturze za zadawalające.

5. Bazar Polski. Bliższe szczegóły, dotyczące Bazaru Polskiego i stosunków Fundacji z tem przedsiębiorstwem, podane zostały w poprzednim sprawozdaniu.

Czynszu dzierżawnego przyniosła Spółka w 1929 r. 15 241,58 zł
Inne wpływy, jak odsetki i dywidenda od papie-

rów wartościowych wynosiła . . . . . 4 494,80 „

Dochodu zatem było 19 736,38 zł

Po odliczeniu odsetek, kosztów handlowych, opłat ubezpieczeniowych, podatków i amortyzacji, pozostał zysk w wysokości 12 672,88 zł. Z zysku tego wydzieliło Walne Zgromadzenie 5% dywidendy i 3% superdywidendy od kapitału udziałowego 80 000 zł, co przyniosło Fundacji na 45 040 zł kapitału udziałowego, 3 603,20 zł dywidendy.

F. Ciężary i świadczenia.

a) Kościoły. Z tytułu ciężarów patronackich wynosiły wydatki Fundacji w roku sprawozdawczym ogółem 17 396,18 zł. Na sumę tą składa się część kosztów za rozbudowanie plebanji przy kościele w Kórniku, koszty reparacji budynków folwarcznych tegoż probostwa, jakoteż budynków folwarcznych, należących do kościoła w Bninie.

b) Szkoły. Wydatki na utrzymanie szkół wynosiły 3 168,59 zł.

c) Szpitale i Ochronki. Utrzymanie Szpitala SS. Miłosierdzia w Kórniku i drobne naprawy przy budynkach kosztowały 3 073,61 zł. Na reparację Ochronki w Bninie wydano 430,70 zł.

d) Emerytury. Pensje emerytalne dla byłych pracowników śp. Fundatora i pracownic Szkoły Domowej Pracy Kobiet wynoszą razem 83 415,66 zł.

W końcu stycznia 1930 r. zmarł w Kórniku emeryt Jan Kozak, pracownik leśny śp. Fundatora. Brał on czynny udział w sporze z Węgami o Morskie Oko, to też za wierną służbę cenili go śp. Fundatorowie bardzo. Zmarł także w Zakopanem długoletni leśny śp. Kazimierz Karpiel. Wdowom po obu Zmarłych emerytach przyznano rentę wdowią.

e) Renta i utrzymanie p. hr. Zamoyskiej wynosiły zgodnie z zapisem 40 628,07 zł.

f) Z innych darowizn wymienić należy przede wszystkim drzewo dla miejscowych i okolicznych biednych, którego wartość wynosiła 2 083,47 zł.

Ogółem wydatki od a—f wyniosły w roku sprawozdawczym 166 387,80 zł.

III. Zakłady Kórnickie jako cele Fundacji.

A. Szkoła Domowej Pracy Kobiet.

a) Zakład główny w Kuźnicach.

Administracja. Personel administracyjny składał się, jak w roku ubiegłym, z przełożonej, sekretarki, zarządczyni i buchalterki. Kasjerka mając inne zajęcie, pracowała w biurze tylko około 2-ch godzin dziennie, a zarządczyni udzielała lekcji śpiewu na wszystkich kursach.

Ogółem w dzienniku buchalteryjnym zapisano 4 275 pozycji; korespondencyj załatwiono 2 050.

Przełożona lub jej zastępczyni jeździły w sprawach Szkoły raz do Warszawy i 4 razy do Kórnika, przyczem wizytowały tamtejszą Filję. Zarządczyni wyjeżdżała raz do Warszawy, 3 razy do Krakowa, 2 razy do Kórnika, oraz prowadziła dwukrotnie wycieczkę uczenic do Poznania na P. W. K. Przez jeden miesiąc zastępowała kierowniczkę Filji Szkoły w Kórniku.

Internat. Personel do prowadzenia internatu składał się z wychowawczynie, pielęgniarki, gospodyni, naczelnej praczki, 9-u osób służby i stróża nocnego.

Stan zdrowia w Zakładzie był naogół zadawalniający. Chorób zakaźnych, prócz lekkiej grypy, nie było. Jedna uczenica zachorowała ciężko i została umieszczona w szpitalu. Po wyzdrowieniu wróciła do Zakładu. Wizyt lekarskich było ogółem 24.

Szkoła. 1. Personel nauczycielski składał się z kierowniczk kursów, 10 nauczycielek i 6-u instruktorek. Pozatem dwie nauczycielki dojeżdżały z Zakopanego raz w tygodniu na lekcje rysunków i historii.

Grono nauczycielskie i cała Szkoła poniosła niepowetowaną stratę z powodu śmierci śp. Małgorzaty H u b e. Zmarła pracowała przez 42 lata dla dobra instytucji z niezmiernym poświęceniem i wytrwałością. Przez szereg lat, w ten ciężki okres wojny, spełniała obowiązki przełożonej. Mimo, że w ostatnich latach była zaliczoną do emerytek, udzielała jeszcze niektórych lekcji, dzieliła trudy i prace wychowawcze, służyła radą i pomocą.

2. Uczenice:

a) Uczeń w roku szkolnym 1929/30 było ogółem:

płacących po 200 zł miesięcznie	27
" " 50 " "	51
niepłacących	<u>42</u>

R a z e m 120

b) Uczenice rekrutowały się z następujących okolic: z woj. Poznańskiego 30; z woj. Krakowskiego 20; z woj. Lwowskiego 13; z woj. Kieleckiego 11; z woj. Warszawskiego 8; z woj. Śląskiego 7; z woj. Pomorskiego 5; z woj. Łódzkiego 5; z woj. Lubelskiego 4; z woj. Poleskiego 4; z woj. Białostockiego 3; z woj. Wileńskiego 3; z woj. Wołyńskiego 2; z woj. Nowogródzkiego 1; z woj. Stanisławowskiego 1; z woj. Tarnopolskiego 1; z Łotwy 1; z Czechosłowacji 1. R a z e m 120.

c) Zawody rodziców:

Włościanie	40
Ziemiańscy lub dzierżawcy roln.	11
Kupcy i przemysłowcy	21
Urzędnicy prywatni	12
" państwowi	16
Wojskowi	3
Robotnicy	5
Różne zawody	12

R a z e m 120

d) Podział na kursy:

Na kursie 10-miesięcznym	29
" " 3-letnim niższ. gosp. dom.	51
" " 3-letnim instrukt. gosp.	40

R a z e m 120

Z kursu 10-miesięcznego naukę ukończyło 26 uczenic.

Z kursu 3-letniego niższ. gosp. dom. naukę ukończyło 6 uczenic, 5 opuściło szkołę z powodu braku zdrowia, 4 zostały usunięte.

Z kursu Instruktoerek Gosp. naukę ukończyło 13 uczenic.

Na kursie Instruktoerek okres egzaminowy trwał przez cały czerwiec. Egzamin dzielił się na praktyczny i teoretyczny. Każda z uczenic musiała samodzielnie sporządzić obiad na 6 osób, zrobić konserwy owocowe i mięsne, w szwalni skroić i uszyć w oznaczonym czasie jedną sztukę bielizny i jedną suknię, pozatem uprać, wyprasować i wyczyścić chemicznie kilka sztuk bielizny i ubrań. Każda z nich musiała ponadto przeprowadzić wzorową lekcję próbną z młodszymi koleżankami w obecności Komisji egzaminacyjnej.

Egzamin piśmienny obejmował pedagogikę, chemję gosp. i książkowość, egzamin ustny: pedagogikę, obywatelstwo, higienę, chemję gosp., towaroznawstwo i książkowość. Egzaminowi ustnemu przewodniczyła delegatka Kuratorjum Szkolnego Krakowskiego p. Strasburgerówna. Z ramienia Fundacji obecnym był członek Zarządu prof. Grochma-

licki. Przybył również ks. dziekan **T o b o l a k**, który poprzednio na wszystkich kursach sam przeprowadził egzamin religii.

Wszystkie absolwentki otrzymały dyplomy instruktorek i to: 6 z wynikiem bardzo dobrym, 6 z wynikiem dobrym, a 1 z wynikiem dostatecznym.

Z wyżej wymienionych objęły posady następujące:

1	instruktorki	gosp.	w Łodzi
1	"	"	w woj. Poznańskim
1	"	"	na Śląsku
1	"	"	na Kujawach
1	"	"	na Łotwie
2	praktykantki		w Kuźnicach

Kształcą się dalej:

2 w Katolickiej Szkole Społecznej w Poznaniu.

1 w Seminarjum Gosp. w Krakowie (na kursie najwyższym).

1 przygotowuje się do matury.

Wizytacje. W lutym Szkoła miała zaszczyt powitać J. E. Księcia Metropolitę **S a p i e h ę**, który raczył kilka chwil jej poświęcić.

Kilkakrotnie łaskawie odwiedził Zakład Ks. **Infułat A d a m s k i**, z największą gorliwością wnikając w potrzeby Szkoły. Miał szereg konferencji dla nauczycielek i uczenic.

Z ramienia Krakowskiego Kuratorjum Szkolnego przeprowadziła p. **S t r a s b u r g e r ó w n a** kilkudniową wizytację w Szkole. Wyraziła ona swe zadowolenie z poziomu Szkoły, a szczególnie z kierunku wychowawczego, i poczyniła niektóre uwagi co do metodyki uczenia, z których skorzystano już w drugim półroczu. Na skutek tej wizytacji Kuratorjum Szkolne nadesłało pismo, w którym kładzie nacisk na konieczność przebudowy gmachu szkolnego. Podniosło przytem piękne tradycje Szkoły i obecne jej wysiłki mimo trudnych warunków materialnych.

Ulepszenia w systemie wychowania: a) Zaprowadzono wykłady społeczne, mające na celu zapoznanie uczenic z organizacjami młodzieży i kół gospodyń wiejskich.

b) Zmontowano jedną kuchnię szkolną o dwóch piecach, dla kursu 10-miesięcznego, w której odbywa się planowa nauka gotowania na kilka osób.

c) Zaprowadzono system laboratoryjny przy nauce chemii gosp., do czego zakupiono odpowiednie pomoce szkolne. W ten sposób nauka chemii weszła na tory praktyczniejsze i bardziej zastosowane do celów gospodarczych.

d) Ze względów zdrowotnych zaprowadzono w szwalni i w czasie lekcji kilkuminutowe przerwy, w czasie których uczenice wykonują ćwiczenia gimnastyczne przy otwartych oknach.

e) Przyjęto dla uczenic tak w Kuźnicach jak w Kórniku odznaki szkolne w kształcie tarczy w kolorach białym i czerwonym ze złotym monogramem Z. K. i napisem „Służyć Bogu, służyć Ojczyźnie”.

Uroczystości, wycieczki, rozrywki. Uczenice kilkakrotnie urządzały narodowe obchody ze śpiewami, koncertem, żywymi obrazami i t. d. Na przedstawienia te licznie przybywali robotnicy z Kuźnic i ludność z Bystrego. W dniu 3 maja uczenice brały udział w publicznym obchodzie w Zakopanem.

W rocznicę śmierci śp. Fundatorów cała Szkoła brała udział w nabożeństwie żałobnym w Zakopanem, przyczem w rocznicę śmierci Założycielki uczenice śpiewały w czasie Mszy św. na chórze.

Dzień imienin śp. Założycielki t. j. 17 października, Szkoła obchodzi zawsze uroczyście nabożeństwem oraz akademią na Jej cześć.

Urządzono dwie wycieczki do Poznania na P. W. K. Przy tej sposobności uczenice zwiedziły Kórnik, Gniezno, Szkołę gosp. w Witkowie oraz Częstochowę. Ogółem wzięło udział w wycieczkach 70 osób. Niezamożnych 16 uczenic skorzystało z funduszu, przeznaczonego na ten cel przez Zarząd Fundacji, 6 zaś z funduszu zebranego przez samorząd szkolny.

W jesieni kilkanaście starszych uczenic wzięło udział w Zjeździe Kół Gospodyń Wiejskich w Częstochowie, skąd wróciły pełne zapału do pracy społecznej.

W okresie letnim co dwa tygodnie uczennice szły w góry na całodzienne wycieczki. Kurs instruktorek odbywał wycieczki przyrodoznawcze pod kierunkiem dr. D o m a n i e w s k i e j.

Uczennice w wolnych chwilach bawią się na placu gimnastycznym, tenisowym, krokietowym lub w piłkę siatkówkę.

Szkoła korzysta z radja oraz posiada w swej czytelni kilkanaście czasopism.

Przygotowanie sił nauczycielskich. W dalszym ciągu kształciły się zawodowo 3 nauczycielki, wysłane na studia, a mianowicie:

p. Teresa K o c z o r o w s k a w Szkole Społecznej w Lucernie; po zdaniu egzaminów przeszła na kurs drugi. W czasie wakacyj odbywała przez miesiąc praktykę bibliotekarską w Bibliotece Uniwersyteckiej we Fryburgu szwajc.

p. Wanda S i k o r s k a ukończywszy 1-y kurs Seminarjum Gosp. w Laeken w Belgji, przeszła na kurs drugi.

p. Janina S t r a w i ń s k a po dwuletniej nauce ukończyła Katolicką Szkołę Społeczną w Poznaniu z wynikiem bardzo dobrym. W pierwszym półroczu spędziła kilka miesięcy we Francji i Belgji dla odbycia praktyki i zapoznania się z tamtejszemi metodami organizowania i prowadzenia placówek społecznych, oraz zwiedziła różne instytucje charytatywne. Przez jeden tercjał uczęszczała na wydział społeczny w Institut Catholique w Paryżu. W tymże czasie zdała także w Paryżu wyższy egzamin katechetyczny. (Brevet Superieur d'instruction religieuse).

Straty: Szkoła poniosła duże straty skutkiem silnego gradu, który doszczętnie zniszczył plony w ogrodzie, wybijając przytem niemal wszystkie szyby w inspektach.

Przy pożarze budynku na Kuźnicach (t. zw. Mydlarni) spaliło się umeblowanie 11 pokoi, w tem najlepsze meble, jakie Szkoła posiadała.

Dochodu przyniosła Szkoła:

z opłat uczenie	83 796,30 zł	
zysk z wyrobów piekarni	2 071,19 "	
ze Szkoły	191,17 "	
z gospodarstwa podwórzowego	31 513,33 "	
ze sklepu szkolnego	173,82 "	
		Razem 117 745,81 zł

Rozchód wynosił:

na administrację.	32 631,71 zł	
„ utrzymanie internatu	139 209,79 "	
„ Szkołę	96 267,68 "	
„ gospodarstwo podwórzowe	26 877,65 "	
„ utrzymanie kaplicy	4 837,99 "	
„ ogród (strata z powodu gradowicia)	1 374,19 "	
„ utrzymanie budynków	29 141,75 "	
„ podatki	4 409,71 "	
„ przygotowanie sił naucz. i propagandę zakładu	15 073,48 "	349 823,95 zł
tak, że niedobór wynosił		232 078,14 zł

b) Filja Szkoły w Kórniku.

Personel Szkoły składał się jak w roku ubiegłym, z kierowniczką i 3 instruktorek. Miejscowy ks. proboszcz udzielał lekcji religji, a dwie nauczycielki ze szkoły powszechnej lekcji ogólnokształcących. Dochodząca buchalterka prowadziła rachunki szkoły.

Uczenie było ogółem 30, z tych jedna bezpłatna.

Dwuletni program obejmuje: naukę gospodarstwa domowego, szycia, robót ręcznych i gospodarstwa podwórzowego (na bardzo małą skalę). W przedmioty ogólnokształcące i zawodowe wchodzi: lekcje religji, języka polskiego, historii polskiej, geografji, rachunków, teorii gospodarczej, śpiewu oraz pogadanki pedagogiczne i okolicznościowe. Raz na tydzień odbywa się lekcja gimnastyki.

Stan zdrowotny uczenic był zadawalniający. Chorób zakaźnych nie było żadnych.

Przez cały rok korzystały uczenice z radja. Uczęszczały kilkakrotnie do teatrów poznańskich na sztuki treści patriotycznej i obyczajowej, same zaś odegrały dwa razy pomniejsze sztuczki amatorskie w lokalu szkoły.

Brały również udział w uroczystościach kościelnych i narodowych. Uczestniczyły w Kongresie Eucharystycznym w Poznaniu.

W czerwcu urządziła Szkoła wycieczkę do Warszawy i Wilanowa, składającą się z 28 osób. W Warszawie uczenice wzięły udział w pogrzebie p. H u b e. Powrotną drogę skierowały Wisłą, zwiedzając po drodze Płock, Włocławek i Toruń.

W grudniu urządzono w sali zakładowej wystawę prac uczenic ze szwalni, kuchni i mleczarni. Wystawa ta okazała postęp w powyższych działach, tak ilością eksponatów, jak ich jakością. Zwiedzających wystawę było około 600 osób.

W miesiącach jesiennych i zimowych urządzono kursy gotowania i prasowania, cerowania, kroju dla Stow. Młodych Polek w Kórniku, które także swoje eksponaty dołączyły do wystawy szkoły.

Szkoła przyjmowała kilka wycieczek szkolnych i stowarzyszeń młodzieży; podobnie jak w Kuźnicach prenumeruje się szereg czasopism.

Dochodu przyniosła Szkoła:

z opłat uczenic	11 900,00 zł
z gospodarstwa	4 178,26 „
z różnych	239,15 „
Razem	16 317,41 zł

Rozchód zaś wynosił:

na administrację	7 745,31 zł
„ utrzymanie Internatu	21 820,62 „
„ Szkołę	9 779,30 „
„ utrzymanie budynków	2 096,52 „
tak, że niedobór wynosił	41 441,75 zł
	25 124,34 zł

B. Biblioteka Kórnicka.

I. Personel.

1. Stan i zmiany w okresie sprawozdawczym.
  - a) Na początku tego okresu personel składał się z 5 urzędników i 1 woźnego. Kierownictwo Biblioteki sprawował dr. Józef Grycz, bibliotekarzem naukowym był dr. Stanisław Bodniak, jako asystentka p. Alodja Kawicka, w charakterze sił pomocniczych p. p. Stanisława Jasińska i Jadwiga Fiedziuszkówna. Funkcje woźnego pełnił Kazimierz Małecki.
  - b) Z dniem 31 grudnia 1929 r. ubył dr. Józef Grycz, przechodząc do służby państwowej na stanowisko radcy Ministerstwa W. R. i O. P. Funkcje kierownika objął dr. Stanisław Bodniak.
2. Udział personelu w sprawach fachowych i naukowych.
  - a) Dr. Stanisław Bodniak brał udział w Zjeździe Naukowym Kochanowskiego w Krakowie, wygłaszając na nim referat p. t. „Jan Kochanowski wobec zagadnień politycznych swej epoki”, drukowany w streszczeniu przez Pol. Akad. Umiejętności. W marcu 1930 r. miał odczyt w Krakowskim Oddziale Pol. Tow. Historycznego p. t. „Blokada Moskwy i Szwecji przez Polskę w dobie pierwszej wojny północnej”. W kwietniu tegoż roku wygłosił referat w Towarzystwie Przyjaciół Nauki w Gdańsku p. t. „Kaprowie polscy na Bałtyku w XVI. w.”. W miesiącach listopadzie i grudniu 1929 r. odbył podróż naukową, korzystając z zasiłku Fundacji i Ministerstwa W. R. i O. P. do Królewca, Frauenburgu, Gdańska i Kopenhagi. Brał czynny udział w pracach Poznańsko-Pom. Koła Związku Bibliotekarzy Pol., jako członek Zarządu.

II. Administracja ogólna.

1. Dział Biblioteczny.
  - a) Przydział pracy personelu:
Do 30. XII. 1929 roku kierował wszystkimi pracami, w szczególności zaś katalogowaniem druków, dr.

Józef Grycz. Dr. Stanisław Bodniak opiekował się działem rękopisów, archiwaljów i dyplomów, po odejściu zaś dra Grycza przejął jego agendy. P. Kawecką prowadziła kancelarię, brała udział w pracach katalogowych (wiek XVI druki obce) i prowadziła akcesję. P. Jasińska katalogowała druki nowsze, porządkowała czasopisma i prowadziła inwentarz. P. Fiedziuszkówna wyłącznie katalogowała druki nowsze.

b) Pomieszczenie:

W okresie sprawozdawczym pomieszczenie nie uległo zmianie.

c) Statystyka pism załatwionych:

Statystyka pism załatwionych wykazuje w stosunku do ubiegłego okresu wzrost o 168 pozycji i wyraża się w liczbie 972 (w roku ubiegłym 804), w czym 62 pisma odnoszą się do informacji naukowej, 154 dotyczy wypożyczalni.

d) Wzrost zbiorów.

Powiększenie zbiorów odbywało się drogą kupna, wymiany i darów. W okresie sprawozdawczym przybyło ogółem 4 rękopisy i 335 tomów dzieł i roczników czasopism, w czym drogą kupna 137, z darów 182, z wymiany 18.

e) Porządkowanie zbiorów.

Prace nad uporządkowaniem zbiorów były tem zagadnieniem, któremu główną poświęcano uwagę, zdążając zarówno do udostępnienia tych zasobów, które stanowią o wartości i znaczeniu B. K. dla nauki, a więc rękopisów, dyplomów i starszych druków, jak i do ujęcia w ewidencję druków nowszych. W tych kierunkach osiągnięte wyniki przedstawiają się następująco:

1. Rękopisy i archiwalja. Uzupelnienie, rewizja i ogłoszenie w odbitce maszynowej inwentarza rękopisów, których liczbę doprowadzono do 1612 numerów.

Segregacja i udostępnienie pewnej części luźnych, dotąd nie ujętych w ewidencję archiwaljów, z których utworzono grupy i wygotowano sumaryczne wykazy (Archiwum Działyńskich, Archiwum I. Niedźwieckiego, Dywizja polska na Wschodzie).

Przeprowadzono także rewizję Archiwum Zaremby i przywrócono mu dawniejszy układ według zachowanego spisu. Braki, wykazane przez dra Celińskiego z małymi wyjątkami odszukano.

2. Druki. Wiek XVI. Obce — wydzielono z reszty zasobu, w którym były rozrzucone, skomasowano i skatalogowano 176 dzieł w 154 vol.

Wiek XVII. Kontynuowano katalogowanie, dopełniając rezultaty ubiegłego roku sumą 2629 dzieł w 2175 vol. Wpisano w inwentarz i ustawiono w nowym porządku 1974 dzieł w 1769 vol. Z tą chwilą ukończono pracę nad porządkowaniem druków XVII wieku. Przystąpiono więc do katalogowania druków nowszych.

Druki nowsze. Skatalogowano dzieł 1603 w 1655 vol. W inwentarz wpisano i ustawiono 1460 dzieł w 1415 vol.

3. Czasopisma i Periodica żywe. Ukończono wydzielanie zbiorów i zgromadzono w 2 salach w Zamku, dotąd zajmowanych przez działy teol. i mat.-przyrodn. Wspomniane działy przeniesiono do budynku nad jeziorem dla uzyskania miejsca. Uporządkowano i skatalogowano na kartach tymczasowych 293 czasopism, 2900 vol.

f) **Konserwacja.**

O konserwację starano się przez oprawę książek i rękopisów, oraz przez racjonalne ustawienie. W oprawie pod koniec okresu sprawozdawczego znajdowało się 66 rękopisów. Pracę koło rękopisów wykonywał na

miejscu specjalnie zaangażowany introligator z Poznania. Z druków oprawiono 70 vol., w toku oprawiania było 80 vol. Dla pomieszczenia napływających z katal. książek nabyto 3 szafy i zamówiono półki żelazne systemu Hazet-Universalis dla oszafowania galerji. Sprawiono drzwi do jednej części magazynu.

g) Korzystanie ze zbiorów.

Na miejscu korzystało 30 osób przez 112 dni z: 4 dyplomów, 162 rękopisów, z archiwaljów (Zaremby, Działyńskich) i z 218 druków. Poza obręb Biblioteki wypożyczono rękopisów 78, archiwaljów luźnych sztuk 99, druków przeważnie XVI w. 192.

2. Dział wydawniczy.

W okresie sprawozdawczym wydano nakładem Biblioteki Kórnickiej VI tom „Pamiętników Jen. Zamoyskiego” (Poznań, 1930 str. 507, 8°). Rozpoczęto druk rozprawy Stefana Kieniewicza p. t. „Ignacy Działyński”, kontynuowano druk II części „Katalogu” K. Piekarskiego. Naukowy katalog rękopisów był dalej opracowywany do druku, którym ma się objąć najpierw średniowieczne. Prace przygotowawcze do kontynuacji wydawnictwa „Aktów Tomicjanów” posunęły się naprzód przez rozpoczęte kompletowanie materiałów zbiorami zagranicznymi. W tym celu dr. Bodniak odbył 2-miesięczną podróż naukową. Sprzedaż dawniejszych wydawnictw odbywała się podobnie, jak w okresie poprzednim, za pośrednictwem Księgarni św. Wojciecha, przynosząc w okresie sprawozdawczym dochód 5 444, 03 zł.

3. Dział muzealny.

a) Inwentarz.

Muzeum przejęto komisyjnie w Zarząd Zakładu „Biblioteka Kórnicka”, którego jest częścią, w dn. 4. I. 1930 na podstawie inwentarzy, sporządzonych przez WP. hr. Zofję Grocholską. Wykonano dla przedmiotów zabytkowych i obito materją 2 gabloty, poczem je urządzono, ustawiając wybrane przedmioty. Dla monet sprawiono również gablotkę i ułożono cie-

kawsze okazy. Przeprowadzono nowe rozstawienie wykopalisk przedhistorycznych.

b) Konserwacja.

Odrestaurowano i pokryto nową materją garnitur mahoniowych mebli w pokoju śp. Jenerałowej i 16 foteli z „Czarnej Sali”. Odnowiono 2 zabytkowe stoły i 1 stolik. Oddano do restauracji prof. Rutkowskiemu z Warszawy 3 obrazy, należące do największych w zbiorach Kórnickich. Ze względów bezpieczeństwa wydzielono najcenniejsze objekty muzealne, składając je w Banku Zw. Sp. Zar. w Poznaniu, aż do czasu okratowania sali muzealnej. Zamówiono 36 krat do zabezpieczenia pomieszczeń zbiorów muzealnych.

c) Zwiedzanie zbiorów.

Liczba zwiedzających zbiory muzealne wyniosła 10423 osoby. Dochód z opłat wstępu 1 965,55 zł.

III. Wykonanie budżetu we wszystkich działach administracji.

Preliminarz budżetowy na okres sprawozdawczy wynosił po stronie niedoboru ogółem	96 840 zł
„ „ dochodu „	4 000 „

Jednakże w ciągu roku budżetowego w związku z ogólną konjunkturą gospodarczą, wynikła potrzeba przesunięcia niektórych zamierzeń na rok 1930/31. W rezultacie faktyczny niedobór zamknięto ogółem sumą 84 803,27 zł. Dochód przewyższył preliminowaną wysokość, wyrażając się sumą 7 409,58 zł. Niedobór rozkłada się na poszczególne działy administracji następująco:

Dział biblioteczny	39 457,21 zł
„ wydawniczy	20 896,47 „
„ muzealny	6 303,89 „
Zamek	15 503,59 „
Budynki	<u>2 642,11 „</u>
R a z e m	84 803,27 zł

C. Stypendja.

W roku sprawozdawczym udzielono tylko jednorazowej zapomogi na studia z funduszu dyspozycyjnego Zarządu w wysokości 501,35 zł. Z powodu braku środków nie mogła niestety Fundacja dalszych stypendjów udzielić.

Były stypendysta p. inż. Krzeszkiewicz zwrócił Fundacji w roku sprawozdawczym 600 zł.

D. Zakład Badania Drzew i Lasu.

W roku sprawozdawczym odbyła się jedna konferencja w Krakowie w dniu 22 marca 1930 r. na której przygotowano ostateczny projekt statutu organizacyjnego i ustroju działów przyszłego Zakładu Badania Drzew i Lasu. Na koszty związane z podróżami uczestników konferencji wydano 1989,35 zł.

IV. Rachunek zysków i strat na rok 1929/30.

	Zysk	Strata
1. Folwarki wydzierżawione . . .	222 574,23	
2. Drobne dzierżawy w Kórniku i Zakopanem	2 998,02	
3. Domy czynsz. w Zakopanem	29 420,62	
4. Jeziora w Kórniku	20 845,24	
5. Folwarki we własnej admin.	30 404,17	
6. Lasy Kórnickie	504 226,23	
7. Lasy Zakopiańskie	109 015,63	
8. Tartak Gądky	104 109,37	
9. Tartak Zwierzyniec	74 210,10	
10. Tartak Kiry	2 037,05	
11. Fabr. Tektury i Masy Drzew.	44 325,70	
12. Elektrownia	22 669,59	
13. Wytwórnia dachówek	1 361,13	
14. Dywidenda z udziału w przed- siębiorstwach	301 310,61	
15. Różne nieprzewidziane zyski z lat ubiegłych	37 712,99	
16. Zwrot stypendjum	600,—	
17. Domy czynszowe w Kórniku		5 955,74
18. Stolarnia w Zakopanem . . .		573,39
19. Szkołki i Ogrody w Kórniku		24,377,91
20. Koszta ogólne Fundacji, Kura- torjum, Zarząd, Administracja Centralna, dorady prawne, ustalanie stanu posiadania . .		239 221,—
21. Ciężary		166 387,80
22. Procenty i prowizje		525 315,89
23. Różne		6 129,08
24. Szkoła Domowej Pracy Kobiet w Kuźnicach		232 078,14
25. Filja Szkoły Domowej Pracy Kobiet w Kórniku		25 124,34
26. Zamek w Kórniku		15 503,59
27. Biblioteka w Kórniku		61 890,04
28. Park w Kórniku		17 035,09
29. Zakład Badania Drzew i Lasu		1 989,35
30. Rachunek amortyzacji		324 870,53
31. 8 ⁰ / ₀ od zysku dla Związku Zamoyskich		8 381,98
	1 507 820,68	1 654 833,87
Niedobór bilansowy	147 013,19	
	1 654 833,87	1 654 833,87

V. Bilans na dzień 30 czerwca 1930 r.

Stan czynny		Stan bierny	
1. Ziemia i lasy	39 399 062,69	1. Kapitał zakładowy	52 039 000,—
2. Budynki	13 415 359,—	2. Fundusz odbudowy	870 937,63
3. Zbiory w Zamku, Biblioteka i Muzeum	3,—	3. Fundusz obrotowy	283 321,50
4. Inwentarze szkoły Dom. Pracy Kobiet w Kuźnicach i Kórniku	60 087,39	4. Długi hipoteczne	147 718,87
5. Maszyny	224 400,09	5. Pożyczka holenderska	4 296 000,—
6. Akwadukty i ujęcia wodne	69 600,—	6. Wierzyciele	3 544 628,53
7. Inwentarz żywy	188 752,88		
8. Inwentarz martwy	183 662,68		
9. Zapasy rolne	49 833,90		
10. Zapasy leśne	96 613,—		
11. Zapasy przemysłowe	571 080,52		
12. Udział Fundacji w przedsię- biorstwach	2 298 793,86		
13. Obligacje pożyczki holender- skiej w portfelu i nierozsprze- dane	2 732 921,88		
14. Dłużnicy	1 730 524,78		
15. Gotówka	13 897,67		
16. Niedobór bilansowy	147 013,19		
	<u>61 181 606,53</u>		<u>61 181 606,53</u>

VI. Protokół z rewizji, wykonanej przez Komisję Rewizyjną w majątkach Fundacji „Zakłady Kórnickie“.

Rewizję rozpoczęto od przeglądu Leśnictwa w Zazadniej dnia 6 listopada 1930 r. Leśniczy p. Michał Jabłoński oświadcza, że w dniach 3, 4 i 5 listopada naskutek wiatru halnego wywróciło się w jego rewirze 3140 sztuk świerków. Na Wancie i Białej Wodzie padło 1070 sztuk, a reszta t. j. 1300 sztuk na Wachsmundskiej i 770 na Wiktorówkach i Gołym Wierchu. Na uwagę zasługuje fakt, że wykroty miały miejsce tam, gdzie dotychczas wiatry szczególniejszych szkód nie powodowały. Wiatr tym razem wiał wprost z południa i uszkadzał zupełnie zwarte partje leśne. Ilość drzewa wywróconego można szacować na 1800 metr. kub.

Przed powyżej zaznaczonym okresem w czasie zimy, wiosny i lata wykroty spowodowane przez wiatry, następnie drzewo spuszczone rozmyślnie z powodu kornika wraz z pułapkami na kornika, dały około 4000 metr. kub., tak, że ogółem otrzymano około 5800 metr. kub. drzewa, podczas gdy etat normalny leśnictwa nie przekraczałby 4—4 i pół tysiąca metr. kub. Silne uszkodzenia drzewostanów kornikiem, tłumaczy się zupełnym brakiem ochrony lasów w Czechosłowacji. W Wancie i Białej Wodzie drzew kornikiem uszkodzonych było około 800 sztuk.

Gospodarka łowiecka jest na ogół zadawalniająca. Strzelców, których wyłącznym zadaniem jest ochrona zwierzostanu, jest w rewirze trzech, nadto jeden dozorca starszy i trzech strażników rybackich. Dziewięciu leśnych ma także obowiązek pilnowania zwierzostanu i co dwa tygodnie mniej więcej, wszyscy razem t. j. 13 ludzi pod wodzą leśniczego, robią obławy na ewent. kłusowników. W ostatnich czasach przychwycono trzech kłusowników i odebrano cztery karabiny. Wysokości szkód wyrządzonych przez kłusowników ustalić się nie da. Znalaziono w okresie sprawozdawczym jednego rocznego jelenia zabitego na Gołym Wierchu, lecz sprawcy nie wykryto. Przypuszczalny stan jeleni wynosi 70

sztuk, wśród nich prawie połowa stanowią jelenie gatunku Wapiti, co dowodzi, że znaczny procent jeleni przywędrował z rewirów księcia Hohenzollerna. Zauważono znaczny stosunkowo odsetek jałowych łań.

Stan sarn nie jest jeszcze wielki, wynosi zaledwie około 30-tu sztuk i dlatego odstrzał rogaczy w tym rewirze musi jeszcze ulegać znacznym ograniczeniom. Stan głuszców jest bardzo zadawalniający, naliczono 16 tokowisk. Niedźwiedzi spostrzeżono trzy.

Wynagrodzenie strzelców zrównano obecnie z wynagrodzeniem leśnych. Strzelcy narzekają z tego powodu, że otrzymują gotówką bardzo niewiele, a deputat w naturze nie przedstawia dla nich wielkiej wartości, gdyż są niezonaci i deputatu należycie wyzyskać nie mogą. Dalej należy zwrócić uwagę na to, że pobory są wypłacane nieregularnie, co jest powodem częstych narzekań. W czasie wykonywania rewizji stwierdzono, że strzelcy nie otrzymali jeszcze w październiku płacy za wrzesień. Według opinii leśniczego działalność inspektora łowieckiego nie tylko nie dała dodatnich wyników, lecz miała następstwa szkodliwe, albowiem zmniejszył zainteresowanie się zwierzostanem zwykłych leśnych. Również i sam leśniczy czuł się poniżonym, naskutek odebrania mu jednej z agend z zawodem leśniczego związanych, tembardziej, że Starostwo odmówiło mu wydania karty na broń, motywując odmowę okolicznością, że wobec ustanowienia instytucji inspektora łowiectwa, leśniczy broni nie potrzebuje.

Rewizja inwentarza leśniczówki wykazała, że biblioteka podręczna składa się zaledwie z jednego starego podręcznika leśnictwa. Czasopism niema żadnych. Leśniczy trzyma perjodyczne pisma łowieckie i leśne na swój koszt. Stwierdzono, że skrzynka apteczna była pusta. Pomoc lekarska głównie wprawdzie była potrzebną wśród zimy, w porze eksploatacji lasu, atoli z uwagi na to, że leśnictwo Zasadnia jest znacznie oddalone od Zakopanego, Komisja uważa, że apteczka podręczna powinna być stale zaopatrzona w najniezbędniejsze lekarstwa.

W leśnictwie znajduje się sześć leśniarek i wszystkie zaopatrzone są w sprzęty należące do Fundacji, obecnie

dąży się jednak do tego, aby służba leśna posiadała swoje własne umeblowanie.

Magazyn leśniczówki poddano dokładnemu przeglądowi, mianowicie w księdze inwentarzowej leśniczówki od nr. 181 do 227, którym to numerom odpowiadają pozycje 1255—1359 księgi głównej. Znalaziono wszystkie sprzęty zgodnie z wykazem ksiązkowym.

Gospodarka leśna obbywa się zgodnie z planem. Na wiosnę 1931 roku ma się zalesić 12 ha siewem w talerze, nasieniem własnej produkcji. Do uzupełnienia będzie 30 ha sadzonkami z własnych szkótek. Szkótek jest trzy, jedna na Brzanówce, jedna na Wysokiem (pod Bukowiną) i jedna na Wiktorówkach. Podczas wiosny 1930 r. zalesiono i uzupełniono około 70 ha. Zaległości nie było. Tępienie kornika przeprowadzono w całym rewirze pod dozorem władz wojewódzkich. W niektórych częściach rewiru uzupełnia się jodłą a nasienie sprowadza z dóbr Zawoja. W gospodarce leśnej tatrzańskiej zwalczają się dwa poglądy; władze wojewódzkie są za usuwaniem pojedynczych sztuk i mniejszych ugrupowań, podczas gdy przedstawicielstwo Ochrony Przyrody jest za utrzymaniem takich drzewostanów bez zmiany. Z doświadczenia wynika, że pierwszy pogląd jest trafny, albowiem pojedyncze sztuki i ugrupowania mniejsze padają łatwo pod wpływem naporu wiatrów, są też nadwątłone na skutek uszkodzenia korzeni, przez co łatwiej padają pastwą kornika.

Zużytkowanie drzewa rewiru odbywa się tylko za pośrednictwem Zarządu w Zakopanem, na miejscu sprzedaje się tylko drzewo opałowe, gałęzie i odpadki. Ceny normuje p. Naczelnik zarządzający majątkiem Fundacji. Sprzedaży znaczniejszych w owym czasie jeszcze nie było. W listopadzie sprzedano drzewa opałowego za 50,64 zł, w październiku za 531,84 zł, we wrześniu za 269,40 zł, w sierpniu za 181,40 zł, w lipcu za 175,75 zł. Gotówka wpływała do kasy leśniczówki i gdy osiągnęła 500 zł, przesyłano ją do kasy Zarządu Głównego.

„Ochrona Tatr” jak jest propagowana przez Państwową Radę Ochrony Przyrody, wydaje się o tyle niewystarczającą, że wzmagający się ruch turystyczny przeciwstawia się założonemu zadaniu. Ruch turystyczny powinien być ograniczony

ze względu na szkody przez turystów powodowane i należy wziąć pod rozwagę konieczność bezwzględnego zamknięcia niektórych partyj leśnych zakopiańskich rewirów.

Szkody w kulturach powodowane przez bydło i owce są bardzo znaczne i jak dotychczas niema sposobu na ich ukrócenie. Starostwo w Nowym Targu odnosi się do szkodników z wielką względnością, nie karze ich, skutkiem czego tendencja do szkodnictwa się nie zmniejsza. Od lipca 1930 r. wniesiono do Starostwa 127 skarg, zaś w roku 1929 — 325.

Dnia 7 listopada zrewidowano kasę Zarządu w Zakopanem. Według księgi w kasie należało się spodziewać kwoty 7 067,15 zł oprócz niezaksiązkowanych 284,31 zł z utargu w dniu 7 II. 1930 r.

W kasie znaleziono:

gotówką	2 122,30 zł
w stemplach i znaczkach poczt.	95,37 „
w kwitach do rozliczenia	<u>5 133,01 „</u>
	R a z e m 7 350,68 zł
podczas gdy powinno być (patrz wyżej) . . .	7 351,46 „
czyli manko wynosi	—,78 zł

Następnie przystąpiono do przeglądu ksiąg rachunkowych i szczegółowiej przejrzano pozycje dotyczące tartaku.

1. Kornerowi przyznano manco na 2 wagonach desek w ilości 2 630 m ³ wartości . .	273,46 zł
2. Ciapucie uwzględniono różnicę faktur . .	79,55 „
3. Ciapucie uwzględniono pretensje do zwrotu	105,05 „
4. Rosenthalowi przyznano na manco . .	82,76 „
5. Kornerowi „ „ „ . .	613,16 „
nadto szereg drobnych pozycji na kwotę	1 159,03 „

Wszystkie te skreślenia uzasadnił dyrektor Błachowski w posób wystarczający.

Remanent w materiale w dniu 1 lipca wynosił 1 793,097 m ³	
W roku 1930 uzyskano z 1 m ³ drewna tartego . .	81,66 zł
„ 1929 „ „ „ „ . .	91,66 „
	84,62 „

Koszt produkcji wynosił za 1 m³ 81,61 zł licząc drzewo w stanie okrągłym po 25 zł za 1 metr.

Dalej skontrolowano według księgi głównej szereg pozycji rozchodowych i dochodowych, które porównano z alegatami i kwitami i stwierdzono zupełną zgodność.

Wykaz dłużników wykazuje 77 pozycji. Likwidacja postępuje stopniowo, aczkolwiek w tempie zbyt powolnym. Niektóre odnośne sprawy wloką się niepomieranie długo, jak np. sprawa p. Kosińskiego o czynsz dzierżawny Bazaru, albo dzierżawczyni restauracji w Kuźnicach. Pierwsza jest obecnie w rękach sądu polubownego i jest nadzieja, że będzie nareszcie uregulowana. Sprawa należności od p. Landera nie jest dostatecznie wyjaśniona, według ksiąg zobowiązanie jego wobec Fundacji wynosi po odtrąceniu kwoty 7 000 zł należnych mu za przewóz drzewa, 9 091,56 zł, ale według wyjaśnień dyrektora Błachowskiego zaszła tu pomyłka w obliczeniach, tak, że należałoby tą kwotę stornować. Komisja Rewizyjna zajmie wobec tej sprawy stanowisko dopiero po otrzymaniu szczegółowego sprawozdania Zarządu Fundacji¹⁾. To samo odnosi się do propozycji Zarządu w odniesieniu do pretensji byłego dyrektora Mochnickiego, wynoszącej 26 716,19 zł. Komisja natomiast przychyliła się do propozycji stornowania długu Muzeum Tatrzańskiego, wynoszącego 600 zł, jak również szeregu drobnych pozycji na ogólną sumę 1 151,83 zł.

Dnia 15 grudnia 1930 r. wykonano rewizję w Zarządzie Głównym Fundacji w Kórniku. Sprawdzono stan kasy. Według księgi kasowej, kasa zawierać powinna 6 806,94 zł. W kasie znaleziono:

gotówką	3 010,— zł
w bilonie i stemplach	7,50 „
w kwitach	<u>3 864,04 „</u>
	R a z e m 6 881,54 zł
mniej drobne wpływy w dn. 15. XII. 30.	<u>74,60 „</u>
czyli zgodnie z księgą	6 806,94 zł

¹⁾ Obie sprawy zostały na posiedzeniu Kuratorjum wyjaśnione.

Przełączano księgę główną i porównywano wydatki i przychody rzeczywiste z prelinowanemi:

za dzierżawy prelinowano . . . 419 135,— zł
uzyskano natomiast . . . . . 321 607,94 zł

różnica tłumaczy się katastrofalnym spadkiem ceny żyta w roku sprawozdawczym, czynsze bowiem ustanawiane były w kilogramach z morgi.

Za drzewa owocowe prelinowano . 2 200,— zł
uzyskano . . . . . 650,— zł

niedobór tłumaczy się szkodami spowodowanymi przez nadspodziewanie ostre zimy i ich następstwa.

Podatki z folwarków prelinowano na 10 881,— zł
wyplacono . . . . . 15 636,02 zł

rozbieżność tłumaczy się błędnem, zbyt optymistycznym obliczeniem¹⁾. Pozycję odnoszącą się do utrzymania budynków, przekroczone w porównaniu z prelinowaną o kwotę 5 024,79 zł, co tłumaczy się koniecznością uwzględnienia naprawek, nie zauważonych przy układaniu prelinarza.

Dochód z drobnych parcel prelinowano na . . 8 051,— zł
a uzyskano . . . . . 3 411,16 zł

różnica spowodowana była przez omyłkowe uwzględnienie w obliczeniu prelinarza niektórych pozycji, a nadto przez spadek cen żyta.

Domy czynszowe przyniosły mniejwięcej tyle, ile prelinowano. Odpadł czynsz za salę w pałacu Działyńskich. Czynsze domów w Zakopanem przyniosły o 3 203,62 zł więcej, dzięki podwyższeniu niektórych czynszów. To samo odnosi się do parcel, wydzierżawionych w Zakopanem.

Znaczne spadki zauważono w dochodowości folwarków, znajdujących się we własnej administracji Fundacji. Biernatki nie tylko nie przyniosły przewidzianego zysku, lecz stratę 49 590,37 zł, a Żrenica, gdzie spodziewano się 154 483,— zł dała tylko 79 994,54 zł, czyli że folwarki te razem dały zysku zaledwie 30 404,17 zł. Niepomyślny ten stan rzeczy tłumaczy się częściowo ogólną fatalną konjunkturą rolniczą, ale po

¹⁾ Sprawę na posiedzeniu Kuratorjum wyjaśniono.

części też zbyt szablonową gospodarką, niewuwzględniającą w dostatecznej mierze zmian zachodzących w konjunkturze.

Lasy w Kórniku dały o 44 685,20 zł więcej, niż preliminowano na skutek większego cięcia, niż zamierzono pierwotnie. Natomiast lasy w Zakopanem dały o 97 895 zł mniej, niż preliminowano z powodu spadku cen i mniejszej sprzedaży.

Tartak w Gądkach dał o 34 639,37 zł więcej, niż preliminowano, sprawność tego przedsiębiorstwa zasługuje na szczególne wyróżnienie. Tartak zakopiański dał zysk mniejszy niż preliminowano o 19 490,10 zł. Papiernia również nie dała spodziewanych dochodów mianowicie o 4 575,30 zł.

Elektrownia natomiast w Zakopanem dała więcej, niż preliminowano o 18 719 zł, co zawdzięcza się rozszerzeniu sieci i spotęgowaniu zużycia prądu. Stolarska przyniosła niewielką stratę 573,39 zł. Jest nadzieja, że pod nowym kierownictwem pracować będzie sprawniej, wobec czego narazie likwidację tego przedsiębiorstwa zaniechano.

Kwota wydana na potrzeby Kuratorjum Fundacji jest mniejsza od preliminowanej o 4 994 zł. Podobnie nie uzyskano w zupełności kredytów dyspozycyjnych Zarządu i Naczelnika zarządzającego majątkiem Fundacji.

Na Administrację Centralną wydano zamiast 259 323 zł, kwotę 224 040,28 zł. Na t. zw. ciężary zużyto zamiast 44 000 zł kwotę 23 777,78 zł. Na emerytury wydano zamiast 94 047 zł kwotę 83 415,66 zł. Pani Marja Zamowska otrzymała zamiast 55 447 zł sumę 40 628,07 zł, co się tłumaczy spadkiem cen żyta.

Znaczna różnica w wydatkach rzeczywistych a preliminowanych zaznaczyła się w wypłaconych procentach od długów. Zamiast 357 000 zł wydano na ten cel 525,315,89 zł, co się tłumaczy niepowodzeniem pożyczki holenderskiej i koniecznością operowania w dalszym ciągu kredytami drogiemi.

W dziale Celów Fundacji zaznaczył się niestety fakt przekroczenia preliminarza. Zakład w Kuźnicach pochłonął zamiast 216 000 zł kwotę 232 078 zł, nadwyżka tłumaczy się koniecznością przeprowadzenia dodatkowych remontów i przebudowań. Przekroczenie preliminarza w Szkole Kórnickiej

było nieznaczne, wynosiło 604 zł. Zamek w Kórniku zaoszczędził z preliminarza 13 596,41 zł, a biblioteka 3 709,96 zł. Park natomiast kosztował niepomiernie więcej niż preliminowano, mianowicie zamiast 12 781 zł — 17 035,09 zł.

Skontrolowano następnie na wyrwki szereg asygnat i porównano je z brzmieniem odpowiednich kont księgi, mianowicie asygnaty nr. 4669, 4695, 4741, 4800, 4837, 4868, 4977, 5118, 5473. Rozbieżności nie zauważono. Szczegółowej rewizji ksiąg nie poddano wobec rewizji wykonanej przez firmę Powiernik w Poznaniu, którego sprawozdanie dołącza się do niniejszego protokołu.

W portfelu wekslowym znaleziono własnych weksli na kwotę 85 365 zł i obcych na kwotę 4 105 zł.

Na tem zakończono rewizję.

Rozważając całokształt Fundacji, dochodzi się do wniosku, że położenie jest naogół bardzo ciężkie i niema widoków, aby w bliskiej przyszłości mogło nastąpić znaczniejsze polepszenie. Zabiegi o długoterminowy kredyt nie mogą liczyć na powodzenie, wobec czego i nadal znaczna część dochodów zużywana będzie na opłacanie wysokich procentów. Dochodowość przedsiębiorstw nie ulegnie powiększeniu z powodu fatalnej ogólnej konjunktury gospodarczej kraju. Tak samo dochodowość folwarków powiększeniu znaczniejszemu nie ulegnie. Wobec tego niema innego wyjścia z trudnego położenia, jak praktykowanie skrajnej oszczędności we wszystkich dziedzinach działalności Fundacji, nie wyłączając naczelných jej celów.

Jeżeli położenie nie jest jeszcze gorsze niż rzeczywistość, to zasługą tego jest rzetelna troska o Fundację zarówno Zarządu, jak Naczelnika zarządzającego majątkiem Fundacji i dlatego Komisja Rewizyjna przedstawia Kuratorjum wniosek o udzielenie im absolutorjum.

(—) *Wojciech Wyganowski*, (—) *Adolf Bniński*,

(—) *Leon Marchlewski*.

*VII. Sprawozdanie
z rewizji ksiąg i dowodów za rok gospodarczy 1929/30
i zamknięcia rocznego per 30 czerwca 1930 r.
Fundacji „Zakłady Kórnickie w Kórniku“.*

A. Rewizja bieżąca.

1. Dziennik porównano szczegółowo za cały czas z dowodami na przychód i rozchód oraz memorjałowemi, odkładanemi łącznie, chronologicznie od nr. 1 do 10950.

Teki z dowodami były w komplecie i cyfrowane przez Naczelnika zarządzającego p. Antoniego Pacyńskiego. Księgowania zgodne.

2. Księga główna. Zapisy na różnych kontach porównywano z dziennikami dokładnie za miesiąc styczeń 1930 r., inne miesiące wrywkami. Sprawdzono addycje poszczególnych kont. Na niezgodności nie napotkano.
3. Kontokurent. Porównano konta dłużników i wierzycieli również wrywkami z dziennikiem i badano addycję na różnych kontach.
4. Książki gospodarcze folwarków pod własną administracją:
  - a) Biernatki
  - b) Żrenica.

porównano z odnośnemi kontami ks. głównej, co do zakupów i sprzedaży zboża, paszy, nawozów i inwentarza żywego, przyczem napotkano na kilka różnic w ilościach:

Maj. Żrenica:

nr. dowodu 6364 zakupiono od Marchlewskiego
w dn. 18. III.

pszenicy jarej	3 580 kg
w ks. zbożowej dochodow.	<u>3 550 „</u>
zatem za mało o	30 kg

W inwenturze zapasów p. 30. 6. 30. Maj. Żrenica żyto —
zaszła pomyłka w obliczeniu na niekorzyść o zł 100,—

Maj. Biernatki:

ks. zbożowa fol. 5 — żyto

rozchodowano 1. III. 30. sprzedaż Rolnikowi w Kórniku

wag. nr. 197909 . . . . . 15 210 kg

zamiast w rachunku . . . . . 15 120 „

za wiele rozchodowano . . . . . 90 kg

ks. zbożowa fol. 5. żyta —

rozchodowano 1. III. 30. sprzedaż Rolnikowi w Środzie

wag. nr. 137076 . . . . . 15 005 kg

w/g faktury odebrał Rolnik . . . 15 020 „

zatem za mało rozchodowano . . . 15 kg

W ks. inwentarza żywego pomyłek nie napotkano.

B. Rewizja bilansowa

1. Zestawienie obrotów miesięcznych dziennika sprawdzono za cały rok, znajdując zgodne przeniesienia i addycje. Badano równocześnie wniesienie sald bilansu — otwarcia p. 1 lipca 1929 Kórnika na podstawie ks. głównej, Zakopanego na mocy nadesłanego zeszytu zamknięcia rocznego. Dziennik jest prawidłowo zamknięty bilansem i rk. strat i zysków.
2. Inwentury per 30 czerwca 1930.
  - a) dłużników i wierzycieli oraz banków porównano z kontokurentem i badano addycje,
  - b) weksle własne i obce porównano z kopjałem wekslowym,
  - c) zapasów, nawozów, paszy, zboża, inwentarza porównano z odnośniami ks. gospodarczemi. Wylíczenia i addycja zgodna, konta saldowane.
  - d) zapasów drzewa w lasach porównano z ogólnem zestawieniem i księgami odnośnych rewirów — zgodne,
  - e) zapasów drzewa Tartaku w Gądkach sprawdzono rachunkowo i porównano z ks. zapasów,
  - f) inwentarza martwego wszelkich działów „Fundacji w Kórniku” badano na podstawie zeszłorocznej inwentury i nowych zakupów według ks. głównej, budynków według ks. głównej.

Amortyzację uwzględniono w odpowiedniej wysokości,

- g) przeliczono inwentury dłużników i wierzycieli Zakopanego.
3. Sprawdzono szczegółowo rk. zysków i strat per 30 czerwca 1930 na podstawie ks. głównej Kórnicka oraz przedłożonego zamknięcia Zakopanego.
  4. Sprawdzono szczegółowy bilans per 30 czerwca 1930 r. na podstawie inwentur i ks. głównej Kórnicka oraz zeszytu zamknięcia Zakopanego.

Uwagi: W dłużnikach mieści się pozycja 528000 zł tytułem kosztów pożyczki holenderskiej, która będzie amortyzowana w ciągu 25 lat, a więc w czasie trwania pożyczki.

Na rk. zysków z lat ubiegłych — pożyczkę udzieloną przez śp. Władysława Zamoyckiego ks. Lubomirskiemu w kwocie 243 044,15 zł przyjęto jako zysk pod dochody, zamiast na zwiększenie majątku.

Szczegółowy bilans i rk. zysków i strat jakoteż ogólny bilans wykazują zupełną zgodność.

POWIERNIK Spółka Rew. Powiernicza Thiel & Marciniak
(—) St. Marciniak

Dyplom. i przysięgły rzeczoznawca księgowości.

Poznań, dnia 24 listopada 1930 r.

Z czynności w roku sprawozdawczym, na podstawie wniosku Komisji Rewizyjnej, udzieliło Kuratorjum w dniu 27 stycznia 1931 r. Zarządowi Fundacji jako też Naczelnikowi, zarządzającemu majątkiem absolutorium.

Za Kuratorjum Fundacji Zakłady Kórnickie.

(—) Adam Żółtowski
sekretarz

(—) Maurycy Zamoyski
prezes

W Poznaniu, dnia 24 kwietnia 1931 r.

Druk ukończony 27. 4. 1931.

F

18.059